

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

№ 88 (1207)

Субота, 2 лістапада 1957 года

Цана 40 кап.

Слава Вялікаму Кастрычніку, які адкрыў новую эру ў гісторыі чалавецтва — эру крушэння капіталізма і ўсталявання соцьялізма!

(З Заключэння ЦК КПСС да 40-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай соцьялістычнай рэвалюцыі)

З партыяй, з народам

У ВЕСЬ СОВЕЦКІ народ з неабмежаваным творчым уздымам сустракае свой слаўны юбілей — саракавую гадавіну Вялікай Кастрычніцкай соцьялістычнай рэвалюцыі. Не знойдзецца ніводнага чалавека сярод сумленна працаўнікоў нашага соцьялістычнага грамадства, які б не радаваўся тым вялікім поспехам, тым здабыткам, якіх дасягнуў наш народ у камуністычным будаўніцтве за сорак год існавання Совецкай краіны. Радуюцца ўсе — рабочыя і калгаснікі, настаўнікі і інжынеры, вучоныя і пісьменнікі, мастакі і артысты — усе, хто адчуў сапраўдную радасць жыцця, радасць працы на карысць свайго народа, свайго соцьялістычнага Радзімы. І гэта зразумела. Першая ў свеце пролетарская рэвалюцыя, якая адбылася сорак год назад пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, стварыла ўсе ўмовы для развіцця творчых сіл народа, для ўсё большага і большага задавальнення культурных і матэрыяльных запатрабаванняў працоўных.

Вялікае сусветна-гістарычнае значэнне нашай рэвалюцыі ў тым, што яна адкрыла велізарныя магчымасці для развіцця творчых і духоўных сіл народа, яго культуры, навукі, выкалікала да жыцця і дзейнасці шырокія таленты, якія хаваліся ў петрах народа, стварыла ўсе ўмовы для росту нашай культуры і літаратуры, для шчаслівага жыцця ўсіх працоўных.

Камуністычная партыя заўсёды клапацілася і клопацца аб развіцці нацыянальнай культуры кожнага народа. Партыя накіроўвала ўсё для таго, каб узняць гаспадарку і культуру раней адсталых народаў, шырокі развіцц нацыянальнае па форме і соцьялістычнае па зместу мастацтва.

Совецкая літаратура і мастацтва за сорак год дасягнулі надзвычайных поспехаў, які ўвесь народ па ўсіх галінах камуністычнага будаўніцтва. Верныя сваёму творчаму метад — метад соцьялістычнага рэалізму, які адкрывае нябачаныя перспектывы ў галіне мастацкай творчасці, савецкія пісьменнікі і дзеячы мастацтва стварылі за гады Совецкай улады такія творы, якія ўвайшлі ў скарбніцу сусветнай культуры, якія не маюць сабе роўных па сваім мастацкім вярстаньні, па глыбокасці і прэдыдуваму адлюстраванню жыцця.

Беларуская савецкая літаратура, як адна з шматлікіх нацыянальных літаратур народаў СССР, за гады Совецкай улады дасягнула таксама вялікіх поспехаў. Ішчы ў пачатку і сярэдзіне 20-х гадоў, пасля Вялікай Кастрычніцкай соцьялістычнай рэвалюцыі, калі з асяродка рабочых і сялян пачаліся шырокія масы да культуры і навуцы, у нашай беларускай літаратуры, акрамя яе карыфеў Янкі Купалы і Якуба Коласа, выявіліся цэлы рад імёнаў, якіх пазней сталі вядомымі шырокаму колу чытачоў не толькі ў нашай рэспубліцы, але і за яе межамі.

У першыя гады Совецкай улады, пасля грамадзянскай вайны ў беларускую літаратуру прыйшлі многія людзі з працоўных нізоў, з былых цёмных беларускіх вёсак. Адразу звярнулі на сабе ўвагу сваімі талентамі творцамі Міхась Чарот, І. Кандраці Крапіва, І. Міхась Лынькоў, і Кузьма Чорны, і Янка Маўр. Многія пісьменнікі і паэты, якія былі тады яшчэ зусім маладымі, па поўны голас заявілі аб сваіх багатых творчых магчымасцях. Беларускі чытачу ўжо ў тыя часы добра былі вядомыя імёны Андрэя Аляксандравіча Паўлюка Труса, Пятра Глебкі, Пятра Броўкі, Максіма Дзюжана, Алеся Знонака, Міколы Хведаровіча, Уладзіміра Хадкі, Аляся Якімовіча, Рыгора Мурашкі, Платона Галавача, Сымона Баранавіча, Янкі Скрыганя і многіх іншых. Творы іх па роднай мове пачынае чытаць усё больш і больш шматлікае кола рабочых і сялян, якім адчыніліся шырокія дзверы ў навуку. Асаблівай папулярнасцю карысталіся байкі Кандраці Крапівы, апавяданні Міхася Лынькова, паэма М. Чарота «Босня на вогнішчы», апавесці Янкі Маўра, вершы Паўлюка Труса і іншых.

Верны ідэям Камуністычнай партыі, свайму народу, беларускай пісьменнікі, маючы магчымасці майстроў літаратуры Янку Купалу, Якуба Коласа, Змітрака Бядулю, разам з імі пачалі пісаць аб новым чалавеку, які стаў на шлях соцьялістычнага будаўніцтва. Галоўным героем іх твораў з'явіўся гэты новы чалавек, творца свайго шчаслівага жыцця, чалавек, які па-новаму адносіцца да працы, які стаў патрыятам свайго Радзімы, вызваленай ад прыгнёту паню і капіталістаў.

Шлі гады, змянялася аблічча нашай зямлі. Совецкая Беларусь стала перадавой індустрыяльна-калгаснай рэспублікай, якая ў дружнай шматнацыянальнай самі соцьялістычнай рэвалюцыі дасягнула неабмежаваных поспехаў у грамадскім і культурным развіцці. Жыццё падказвала новыя тэмы. Асноўнай тэмай беларускіх пісьменнікаў сталі індустрыялізацыя і калектывізацыя краіны, выхаванне працоўных мас у камуністычным духу, соцьялістычныя адносіны да працы. На гэтую тэму ў трыцятныя гады ў беларускай літаратуры з'явіліся шмат твораў аб жыцці рабочага класа і калгаснага сялянства, такіх, як «Над ракой Арэсай» Я. Купалы, яго вершы «Сыходзіш, вёска, з яснай янчы», «Дыктатура працы», «Песня будаўніцтва», апавесці «Ашчэпенец» Я. Коласа і яго шматлікія вершы, раман «Мядзведзічы» К. Крапівы, «Спалох на заганах» П. Галавача, «Вязьмо» М. Зарэцкага, «Традыя пакаленне» К. Чорнага, «Дзесяты падмурак» П. Труса, «Гады, як

штурм» П. Броўкі, «Урачыстыя дні» П. Глебкі, «Антон Шандабла» А. Куляшова і шмат іншых... Гэта былі творы аб новым савецкім чалавеку, які будзе сваё светлае жыццё без паню і капіталістаў, які жыве вялікімі патрыятычнымі мэтамі. Сваё свежае моцнае слова прынёс у літаратуру паэты і пісьменнікі былой Заходняй Беларусі Максім Танк, Пліні Пестрак, Міхась Машара, Валяцін Таўлай, Міхась Васілёк, Ніна Тарас, Мікола Заміс. Наша літаратура ўбагацілася новымі талентамі.

У гады Вялікай Айчыннай вайны нашы пісьменнікі былі, як заўсёды, разам са сваім народам, на перадавой лініі барацьбы за камунізм, за сваю бацькаўшчыну. Многія з іх былі ў рэдах Совецкай Арміі, у партызанскіх атрадах, салдатамі, сержантамі і афіцэрамі прайшлі праз франты вялікіх бітваў. Кожны пісьменнік, дзе б ён знаходзіўся, на фронце ці ў тыле, быў воінам. Да шырокіх салдацкіх мас, да працоўных Беларусі, часова акупіраванай вайшчы, даходзілі палыміямі радкі Янкі Купалы і Якуба Коласа, Міхася Лынькова і Кандраці Крапівы, Пятра Броўкі і Пятра Глебкі, Ільі Гурэкага і Хв. Шынклера, Аркадзя Куляшова і Максіма Танка, Шыма Панчанкі і Анастасі Астравіцкай, В. Віці і А. Зарыцкага, А. Балевіча і М. Калачыцкага і многіх іншых.

Разам са сваім народам змагаліся за сваю волю і шчасце і яго песняры. З ліку людзей, якія спрабавалі ўжо свае літаратурныя сілы да вайны і прайшлі праз суровыя выпрабаванні, у літаратуру ўлілася і наша зольная моладзь. Загучалі галасы пісьменнікаў і паэтаў А. Валюгіна, К. Кірэенкі, Р. Нахал, М. Аўрамчыка, А. Русецкага, І. Мележа, І. Шамкіна, Ус. Браўчанкі, П. Кавалёва, А. Куляшова, І. Трамоўца і многіх іншых. Кожны з іх прайшоў суровы шлях у пошодках свайго маладосці. І кожны сказаў сваё слова аб той гераічнай барацьбе, якую вёў беларускі народ супраць нямецка-фашыскай захопнікаў разам з усімі народамі нашай неабражытай Радзімы.

Гэтай тэме — тэме гераічнай барацьбы нашага народа ў часы Вялікай Айчыннай вайны прысвечалі свае творы і нашы драматургі К. Губарэвіч («Брэсцкая крэпасць»), А. Маўзон («Канстанцін Заслонаў»), А. Кучар («Гэта было ў Мінску») і іншыя. Аб тых выпрабаваннях, якія вынес наш народ у вайну, аб тых перамогах, якіх ён дасягнуў, нам трэба яшчэ пісаць і пісаць. Народ чакае ад пісьменнікаў новых высокайдухных мастацкіх твораў, у якіх-бы шырока раскрыліся характары мужных, адданных савецкіх людзей, верных вялікім ідэям марксізма-ленінізма.

Савецкія пісьменнікі заўсёды былі і будуць разам з партыяй, з народам. Партыя, як мудрая і рухлівая маці, штодзённа клопацца аб развіцці нашай літаратуры і мастацтва, аб тым, каб савецкія пісьменнікі стваралі цікавыя, прэдыдувае творы аб сваіх сучасніках — будаўніках камуністычнага грамадства, людзях незвычайна мужных, прыгожых, стойкіх, якія любяць сваю Радзіму. Чым, як не гэтымі клопатамі, праскачана кожнае слова апошняга вялікага партыйнага дакумента — выступлення першага сакратара ЦК КПСС Н. С. Хрушчова «За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа».

Пісьменнікі Совецкай Беларусі ў пасляваенны час таксама знаходзіліся і знаходзяцца на перадавой лініі барацьбы за камунізм. Яны жывуць тым-ж інтарэсамі, якімі жывуць рабочыя, калгаснікі, працоўная інтэлігенцыя. Але поспехі нашай літаратуры не павінны нас заслабокаваць. Партыя і народ патрабуюць ад нас, каб мы пісалі больш твораў і больш звярталі ўвагу на іх мастацкую якасць, на іх ідэйнае багацце.

Сёння на старонках нашай газеты змяшчаюцца матэрыялы аб сходах актыву работнікаў літаратуры і мастацтва рэспублікі. Гэты сход з'явіўся важнай падзеяй у культурным жыцці Беларусі, мабілізаваў усіх творчых работнікаў на новыя поспехі ў вырашэнні адказных задач, якія ставяцца перад намі партыя і ўрад.

Сустракачы вялікую гістарычную дату — саракавую гадавіну Кастрычніка, пісьменнікі Совецкай Беларусі ў гэтыя дні аднадушна заяўляюць, што яны заўсёды з партыяй, з народам, што яны разам з усімі дзеячамі беларускай культуры аддадуць усё свае творчыя сілы на карысць народа, на карысць свайго любімай Радзімы.

На экранях у лістападзе

У лістападзе на экраны кінатэатраў рэспублікі выпускацца рад новых савецкіх і замежных фільмаў. Кіностудыя «Мосфільм» выпускае кіна-апавесць «Сям'я Ульянава» па сцэнарыю І. Папова. Фільм прысвечаны юнацкім гадам Уладзіміра Ільіча Леніна. Ролю Уладзіміра Ульянава выконвае артыст В. Каровіч, Марыя Александрэўна Ульянава — С. Пічынтава. Кіеўская кіностудыя пакажа каларовую кіна-апавесць «Народжаныя бурай» па матывах раману Н. Остроўскага. Фільм прысвечаны дружбе польскага і украінскага народаў, іх барацьбе супраць нямецкіх акупантаў і польскіх легіянераў у гады грамадзянскай вайны.

Гледачы убачаць новую кіна-апавесць «На востраве дальнім» па апавесці А. Баршчагоўскага «Згнінулі без вестак».

Тэму станаўлення характара маладога савецкага чалавека адлюстроўвае кіна-апавесць «На пераломе» вытворчасці кіностудыі «Ленфільм».

У ліку замежных фільмаў будучы дэманстравацца: кіна-апавесць «Экіпаж крэйсера «Надзея» вытворчасці балгарскай студыі, кітайскі фільм «Вясенні сад», чэхаславацкі фільм «Залаты паук», кіна-апавесць «Два прызнанні» вытворчасці венгерскай кіностудыі.

З хранікальна-дакументальных карцін Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў наменшала паказаць два каларовыя фільмы — «Мы падружыліся ў Маскве» і «Голас юнацтва», прысвечаныя шостаму Сусветнаму фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве. Гледачы убачаць таксама каларовую поўнамэтражную дакументальную карціну «Вялікі Кастрычнік».

НАПЯРЭДАДНІ СВЯТА Фестывальныя канцэрты аркестра

Расце і квітнее народнае мастацтва рэспублікі. Адна з нашых творчых калектываў — Беларускі дзяржаўны народны аркестр — мае за плечымі значны творчы шлях. У рэпертуар аркестра — музыка беларускіх кампазітараў, лепшыя ўзоры класікі, песні і танцы народнаў СССР. Вельмі цікава ў апошнія гады канцэртны дзейнасць народнага аркестра. Яго выступленні саўлазі ў гарадах і раёнах Беларусі, за межамі рэспублікі — у Куйбышэве, Чкалаве, Пензе, у Кіргізкай ССР, Таджыкскай і Туркменскай ССР, ва Узбекістане і Азербайджане, у Грузіі, у Латвіі, у Літве і Ленінградзе. Усюды нашым выступленнім выкалікалі вялікую цікавасць да беларускага народнага мастацтва.

У гэтым годзе на доўга аркестра выладала адказная задача — выступаць на фестывалі моладзі ў Маскве. Калектыву сабраўнічаў з 22 аркестрамі савецкіх рэспублік і за сваё выкананне майстэрства атрымаў залаты медаль, а кожны ўдзельнік аркестра ўзнагароджаны дыпломам і жэтонам лаўрэата І ступені.

Да 40-годдзя Вялікага Кастрычніка аркестр рыхтуе дзве праграмы, з якімі выступіць на Усеаюзным фестывалі музычных калектываў. Першая праграма ўключае творы, падрыхтаваныя за апошні год. Гэта дзве часткі з 2-й сімфоніі Р. Пукста, характэрнай свайго меладыйнасцю і яркай песеннасцю, Святочнага увершура Камінскага, песні Алоўнікава, Туранкова, Вагнера, Мурашэлі, а таксама народныя песні і танцы. Значнае месца займае ў праграме класічная музыка Баха, Чайкоўскага, Паганіні, Мусаргскага, Сен-Санса і іншых.

У другой праграме будучы прадставлены лепшыя творы беларускіх кампазітараў — Чуркіна, Камінскага, Алахава, Глебава, Цікоцкага, Сахалоўскага, Булашкіна. З класічнай музыкі рыхтуецца вальс-фантазія Глінкі, «У манастыры» Барзанава, вальсы творы Рымскага-Корсакава, Моцарта, Гурылёва, Аляксандра.

У фестывальныя канцэрты аркестра прымуць удзел саісты-чымбалісты, лаўрэаты Міжнароднага конкурсу на VI фестывалі моладзі ў Маскве В. Бурковіч і М. Шылькіна, а таксама саліст-чымбаліст М. Урбановіч, вальсысты — народныя артысты БССР Т. Ніжнікава, В. Шаўчук, Д. Зубрыч, Л. Шубіна, М. Глушак, Я. Цвяткава, скрыпач Л. Гарэлік, п'яністка Е. Эфрон.

Да гэтых адказных выступленняў калектыву аркестра рыхтуецца з вялікім натхненнем, каб узняць сваё майстэрства на яшчэ больш высокую ступень, зрабіць добры падарунак нашай любімай Радзіме.

І. ЖЫНОВІЧ, мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага народнага аркестра.

У прэзідыуме Саюза пісьменнікаў БССР

Нядаўна адбылося чарговае пасяджэнне прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

На ім абмеркаваны план работы рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». Пасля рэдакцыйнай справаздацы пісьменнікі прынялі актыўны ўдзел у абмеркаванні гэтага пытання. Аляксандр Міронаў сказаў, што газета недастаткова змяшчае публіцыстычных матэрыялаў. Гэтую-ж думку падтрымаў Аляксей Есакю. Акрамя таго, ён лічыць, што такое пытанне, як развіцц нацыянальнага народнага мастацтва, павінна больш шырока асвятляцца на старонках газеты. Міхась Лынькоў гаварыў аб тым, каб газета шырэй і часцей пісала аб распаўсюджванні беларускай кнігі, аб мове і іншых важных пытаннях. Свае заўвагі аб газеце і матэрыялах, якія змяшчаліся ў газеце і матэрыялах, выказалі пісьменнікі Шыма Панчанка, Рыгор Ніжэй, Станіслаў Шумейчык, Алам Русак, Пятро Прыходзькі, Кастусь Кірэнка, Аляксей Зарыцкі і Іван Шамкіні. Выступленні азначалі, што прэзідыум праўлення СП БССР павінен больш аказваць газеце практычную дапамогу ў яе рабоце.

Прэзідыум зацвердзіў прадстаўлены рэдакцыйны план работы.

На пасяджэнні прэзідыума быў таксама зацверджаны план работы секцыі драматургаў, празаікаў і крытыкаў на апошнія месяцы 1957 года.

У члены Саюза пісьменнікаў прыняты паэт Іван Шуцко.

Вечар, прысвечаны Ільічу

Мінскае гарадское аддзяленне Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў правяло ў клубе Мінскай партшколы вечар, прысвечаны В. І. Леніну. Доклад «Вобраз В. І. Леніна па ўспамінах яго саратнікаў» зрабіў кандыдат гістарычных навук Г. Якуб.

Затым выступіў народны артыст СССР П. Малчаню. Ён расказаў, як працаваў над вобразам правядра ў п'есе «Крэмеўскія курянты».

Артыст Б. Кудраўцаў прачытаў урыўкі з п'есы «В. І. Ленін» і «Добра» В. Маякоўскага, вершы С. Есена і аб Леніне.

Вечар закончыўся дэманстрацыяй новага кінофільма «Вялікі паварот».

Сустрэча з вучнямі

Днямі ў г. Чэрвені адбылася сустрэча вучняў старэйшых класаў двух сярэдніх школ з беларускімі пісьменнікамі і мастакамі, прысвечаная 40-й гадавіне Вялікага Кастрычніка.

Пра тое, з чым беларускія савецкія пісьменнікі прыходзяць да вялікай даты, расказаў прысутным П. Кавалёў.

Паэты М. Лужанін, Ул. Корбан і М. Пенкрат прачыталі свае творы.

Мастак А. Волкаў расказаў, як трэба афармляць школьную насценную газету, як выхоўваць маладых карыктурэстаў.

За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа

Са сходу актыву работнікаў літаратуры і мастацтва рэспублікі

Сход актыву работнікаў літаратуры і мастацтва Беларускай ССР сабраўся на праграду слаўнай саракавай гадавіны Вялікай Кастрычніцкай соцьялістычнай рэвалюцыі. Творчыя работнікі рэспублікі — пісьменнікі, артысты, мастакі, кампазітары і скульптары, адчуваючы вялікую адказнасць перад сваім народам за развіцц

свайго соцьялістычнага па зместу і нацыянальнай па форме культуры, прыйшлі на гэты сход, каб вырашыць складаныя праблемы далейшага развіцця нашай літаратуры і мастацтва.

З дакладам «Аб стане і задачах беларускай літаратуры» выступіў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР паэт

Пятрусь Броўка. Ён гаворыць аб тым, які вялікі і складаны шлях прайшлі савецкія людзі за сорак год, аб тых здабытках, якіх дасягнуў савецкі народ у будаўніцтве камунізма за гады Совецкай улады. Слаўны шлях прайшла і наша савецкая літаратура.

Дамагацца новых і новых поспехаў

Тав. Броўка спыняецца на дасягненнях нашай беларускай літаратуры.

— Я думаю, — гаворыць ён, — што для кожнага працаўніка літаратуры і мастацтва, які жыве думкамі свайго народа, які харае за поспехі ўсіх яго спраў, сёння ясна, што ён павінен рабіць у свайго творчасці. Пра гэта вельмі пераканаўча сказаў у выступленні першага сакратара ЦК КПСС Н. С. Хрушчова аб літаратуры і мастацтве.

XX з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза вельмі выразна акресліў задачы, якія ставяцца перад савецкай літаратурай. Ён узброіў нас рашэннямі, паводле якіх мы павінны змагацца за перамогу нашай ідэалогіі. Мы жывем у складаным часе, калі прадстаўнікі буржуазных ідэалогій рашуча выступаюць супраць нас і спрабуюць зганьбіць, ачарніць як метал соцьялістычнага рэалізма, так і партыйнае кіраўніцтва літаратуры. Яны крычаць адно да істэрыі, што ў нас няма свабоды творчасці. Яны хацелі-б, каб мы вярталіся да ідэалогіі ўдзельнікаў, якіх мастацкая літаратура, з-пад уплыву партыі і знішчыць яе ўплыву на масы. Але ім не ўдасца дачаць гэтага.

Сёння, напярэдадні саракавай гадавіны Вялікага Кастрычніка, радуецца вялікім перамогам савецкага народа, мы, працаўнікі літаратуры і мастацтва Беларусі, можам сказаць, што зрабілі за гэтыя гады нягледзячы на ўсе перашкоды, якіх мы ўжо гаварылі на нашых ранейшых сходах і пленумах падрабозна аб здабытках нашай літаратуры. Саюз пісьменнікаў Беларусі заволь грунтоўна пагаварыў аб сваіх справах на III пленуме, які адбыўся нядаўна. Але, прыгледваючы рашэнні нашай партыі па справах развіцця літаратуры і мастацтва, выступленні на гэтых пытаннях таварышаў Н. С. Хрушчова, хочацца з задавальненнем адзначыць, што на працягу ўсяго свайго існавання беларуская савецкая літаратура і мастацтва заўсёды былі разам са сваім народам і ў дні радасці і ў дні гора. Былі ў нас асобныя недахопы і асобныя зрывы. Але яны не мелі прыкметнага ўплыву на галоўную лінію развіцця нашай літаратуры і мастацтва і хутка пераадоўваліся. Літаратура і мастацтва пачэсна служылі свайму народу. Усе ведаюць, з якім задавальненнем нашы пісьменнікі апявалі адыцц народна ў мірныя часы, з якой мужнасцю дапамагалі яны народу на франтах Вялікай Айчыннай вайны і ў партызанскіх атрадах. Усім вядома пачасная роля нашай літаратуры і мастацтва ў пасляваенны перыяд.

Тав. Броўка спыняецца на пытанні аб метады паказу нашай рэалістычнай і некартычных творах сучаснай савецкай літаратуры. Ён рэзка крытыкуе раман В. Дуднічава «Не хлеб адзіным», апавяданне А. Яшына «Рытэж», паэму С. Кірэнава «Сем дзён тыліна».

Тав. Броўка гаворыць аб тым, што часопіс «Новы мир» і яго рэдактар К. Сімаўнаў занялі няправільную пазіцыю, амяшчаючы такія творы, як раман Дуднічава «Не хлеб адзіным», які пераклікаецца са шкідлівымі ідэямі, раман, які ў свайго аснове з'яўляецца творам аганям.

— Можна і трэба паказваць тое адмоўнае, што перашкоджае нам ісці наперад, — гаворыць прамоўца, — але нельга не бачыць таго вялікага, светлага, чаго мы дасягнулі за сорак год Совецкай улады. Трэба па-партыйнаму палыходзіць да ацэнкі з'яў жыцця і глядзець на іх не праз чорныя і ружовыя акуллары, а вострым і прэдыдувым большавіцкім вокам. А прыкладу аб тым, як станоўчае, дадатнае перамагае адмоўнае, у нас шмат на кожным кроку.

Некаторыя вышкі-літаратары пачынаюць скагоўліць, што яны не ведаюць, колькі класікі ў свай твор адмоўнага і дадатнага. Пісьменнік-камуніст, ды і пісьменнік беспартыйны, сапраўды савецкі літаратар не можа паказваць наша жыццё ў крывым святле, таму што ён непарарны ўдзельнік і творца гэтага жыцця, таму што яго радуюць усё нашы перамогі, таму што асобныя чорныя плямы не могуць заслапіць яго таго вялікаснае і светлае, што дасягнута намі ў такой цэжкай і самаадольнай барацьбе. Знаходзяцца, вядома, і такія тыпы, якія патрабуюць нейкай асаблівай «свабоды творчасці», быццам-бы партыя сваім кіраўніцтвам абмяжоўвае іх падлет думак, скоўвае іх творчыя пошукі. Мы ведаем, да чаго прыводзіць такіх дэмагягичных прагаванні. Мы-ж пішам, які вельмі ўдала сказаў Міхалі Аляксандравіч Шолохаў на XX з'езды партыі, «па ўказні нашай партыі, а сэрца наша належыць партыі». Якую-ж яшчэ большую свабоду, чым тую, якой хоча сэрца, можна пажадаць? Значыць, ясна, што імкненні нейкай асаблівай свабоды» гануцца да таго, каб можна было блудокаваць на ачарніць усё, зганьбіць усё і не бачыць станоўчага ў нашым жыцці.

У апошні час мы вытрымалі шалёныя атакі з боку буржуазнай ідэалогіі. Апрача рэакцыйнага наступу капіталістычнага Захаду, мы мелі і маем неаднаразовыя выступленні і з боку асобных літаратураў у краінах народнай дэмакратыі.

Дакладчы прыводзіць у якасці прыкладу выступленні некаторых польскіх пісьменнікаў, у прыватнасці, выступленне кракаўскага літаратура Мацінга ў газеце «Жыцце літаратке». Гэтае выступленне было асуджана не толькі ў нас, але і ў Польшчы.

— Мы павінны быць як належыць узброены, — працягвае тав. Броўка, — і даваць усім варожым выступленням салямі рашучы адпор.

Зараз ідзе самая жорсткая барацьба двух ідэалогій: соцьялістычнай і буржуазнай. Волнт паказвае, што краіны з рознымі сістэмамі могуць суіснаваць, але не можа быць мірнага суіснавання двух ідэалогій. Паша камуністычнай ідэалогія заўсёды была наступнай, і ў гэтым яе вялікая сіла. Не трэба губляць гэтай дадатнай якасці ні на хвіліну.

— Трэба, каб кожная наша кніга была сапраўднай зброяй супраць усёго чужога, варожага, каб яна заклікала да пабудовы новага. Трэба жадаць таго, чаго жадае свайго кніжэ Маякоўскі:

Я хачу, каб той, хто з гэтай кнігай пабыў, з іхніх

кватэрных куткоў ішоў энюў на плячых кулямётнай палыбы, як штыком, бліснуўшы радком.

А ў нас з'явіліся кнігі, якія не валодалі такой якасцю. Вось чаму наша беларуская пісьменніцкая арганізацыя рашуча асудзіла заганыя творы Дуднічава, Яшына, Граніна, Кірэнава і іншых, які творы, які паказваюць нашу рэалістычнасць у крывым лустэраку. Беларуская савецкая літаратура не мела такіх хібаў, і гэта сведчыць аб яе

За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.)

важная беззабавнасць. Так, п'еса І. Мелле пралажала ў тэатры імя Янкі Купалы паўтара гады, больш года ляжыць п'еса маладога драматурга Я. Васіленка «Карацкі габіт», прысвечаная жыццю чыгуначнікаў.

Гаворачы аб прасе апошняга года, П. Броўка адзначае другую кнігу рамана «Векпомныя дні» М. Лынькова, апавесць А. Кулакоўскага «Перад узыходам сонца», раман Т. Хадкевіча «Даль паллява», новыя апавесці І. Шамакіна і Р. Няха.

— Есць п'эзія здыбыткі ў нашай п'эзіі, — гаворыць П. Броўка. — Максім Танк надрукаваў цыкл вершаў аб падарожжы вакол Еўропы, П. Панчанка напісаў п'эму «Патрыятычныя песні», з'явіліся новыя вершы К. Пірэні, М. Лужаніна, А. Александровіча, М. Калачынскага, А. Зноўка, М. Хведаровіча, П. Прыходзькі, А. Бяляцка, П. Пестрама і іншых. Усе цікавей, выразней падаюць свой голас маладыя паэты В. Матвусіў, А. Вольскі, Н. Гізінь, С. Гаўрусёў, П. Макаль, У. Караткевіч, Е. Лось і іншыя.

Далей тав. Броўка гаворыць і аб дагачненых, якія ёсць у нашай крытыцы:

— Трэба сказаць, што няма нашымі крытыкамі зроблена і добрага. Кнігі В. Барысенкі, С. Майхровіча, І. Кураўшова пікавалі і вельмі неабходна ў справе пазнання нашай спадчыны. Шкада толькі, што некаторыя таварышы абмяжоўваюцца выключна гістарычнымі тэмамі і не дамагаюцца сваім пером ужо сучаснай беларускай літаратуры наперад. Добрая з'ява, што сярод маладых крытыкаў ёсць таварышы, якія даволі часта гавораць аб стане нашай сучаснай літаратуры. За апошні час выйшлі кнігі крытыкаў Ю. Пішыркова і Я. Гершвіча аб сённяшнім дні нашай літаратуры. У перыядычным друку з'яўляюцца цікавыя выступленні Д. Паліткі, Я. Казека, В. Бурносава, Г. Барозніка, А. Азямовіча і іншых. Але зноў-жа трэба зазначыць, што цікавыя праблемныя артыкулы напісана мала. Не на дастатковай

вышні знаходзіцца работа нашых рэцэнзентаў. У сваім дакладзе тав. Броўка спыняецца на рабоце друкаваных органаў. Ён гаворыць аб тым, што з'яўляюцца дапамога Цэнтральнага Камітэта КПБ, які многа ўвагі аддае развіццю беларускай савецкай літаратуры, справа ў друкаванымі органамі шмат палепшылася. Працягваючы даклад, тав. Броўка сказаў:

— Падагульняючы зробленае намі за апошні час, пераканаваны, што ва ўсіх асноўных жанрах беларускай савецкай літаратуры мае значны дасягненні.

Але было-б няправільным, калі-б мы з'явіліся на дасягнутым. Наша выбарчая абавязанне нас працаваць яшчэ больш напружана, удасканальваць сваё майстэрства.

Беларуская мастацкая літаратура існавала ў нас, што на працягу доўгага існавання яе мала крапілі элементы фармалізму. Таўмачыцца гэта, відаць, тым, што яна расла на традыцыйнае Купалы і Коласа, на традыцыйны народны. Метад сацыялістычнага рэалізму дае неабмежаваную магчымасць творчых пошукаў, выбару форм, пры адным абавязку — пісаць творы, карысныя свайму народу.

Тав. Броўка спыняецца на надалей прадэзаных творах беларускай літаратуры на Украіне і Украінскай літаратуры ў Беларусі.

— Мне здаецца, — гаворыць ён, — што мерапрыемства саюзаў пісьменнікаў Беларусі і Украіны, па ініцыятыве якіх праведзены тыдні, заслугоўваюць усялякай увагі.

Мне здаецца, што надышоў час змяніць характар нашых паездак для выступленняў у раёнах і абласцях рэспублікі. Выезды ў раённыя гарады было-б арганізаваць такім чынам, каб па лініі Саюза пісьменнікаў і Міністэрства культуры выяздзілі абедзве брыгады працаўнікоў літаратуры і мастацтва. Паміж выступленнямі таварышы павінны знаёміцца з жыццём раёна, кожны з уздольнікаў брыгады можа знайсці тое, што яго больш цікавіць.

Такая брыгада павінна па-сапраўднаму дапамагчы разгорнутаму культурнаму справу на месцы: пісьменнікі — сабраць і пракасультаваць маладых пісьменнікаў пры раённай газеце, або ў школе, артысты, кампазітары і мастакі — дапамагчы самадзейнасці.

Чым больш мы будзем праіраваць у жыццё, тым больш поўнакроўнымі тэм мы будзем знаходзіць для сваіх твораў.

— Партыя вучыць нас, — заканчвае тав. Броўка, — удасканальваць сваё майстэрства. Ніводнаму літаратуры не адмаўляцца ў пошуках форм, адпавядаючых месцу яго твора. Партыя вучыць нас змагацца за майстэрства, тым больш крытыкі, спрачана, дыскутаваць, але заўсёды памятаць аб галоўнай задачы літаратуры і мастацтва — служэнні народу.

Партыя вучыць нас быць перыямірнымі да варожых атак на нашу краіну, на наш народ, на нашу культуру. Трэба быць сапраўднымі баішчымі вайскаў арміі сацыялізму, не толькі адбіваць атакі, але і граміць варожыя рады, якія перашкаджаюць нашаму пераможнаму руху ў будучыню.

Партыя вучыць нас заўсёды ісці наперад, дамагаючыся новых і новых поспехаў, рабіць так, як гэта рабілі нашы настаўнікі, які заклікаў нас бесстрашны Купала — «Заўсёды наперад, ніколі назад!»

Партыя накіроўвае нас на тое, каб савецкая літаратура і мастацтва заваявалі вяршыні сусветнай культуры, бо савецкая літаратура і мастацтва — самая прагрэсіўная ў свеце.

Савецкая літаратура за сорак год прайшла слаўны шлях. І так, як сёння наш савецкі спадарожнік пераможа хадзіць вакол Зямлі, савецкая літаратура хадзіць скарэй па ўсёй планеце добрым спадарожнікам чалавецтва, праходзіць праз сэрцы людзей, заклікаючы іх да светлай будучыні.

Мы дасягнулі ўсяго гэтага дзякуючы мудраму кіраўніцтву Камуністычнай партыі. Будзем-жа заўсёды вернымі і надзейнымі яе памочнікамі ў вялікай усенароднай барацьбе за пабудову камунізму!

па-старынку, выкарыстоўвае штампы. Па такім шляху ідуць і некаторыя нашы беларускія акцёры, якія з'яўляюцца ў кіно. На барацьбу за якасць нашых фільмаў павінна быць накіравана і асноўная ўвага новай творчай арганізацыі — Саюза работнікаў кінематографіі БССР.

Да апошняга часу кіностудыя недастаткова выкарыстоўвала кадры беларускіх акцёраў. Упраўленне па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР, кіраўнікі тэатраў не аказвалі актыўнай дапамогі кіностудыі ў гэтай справе. Зараз студыя спрабуе стварыць сваю акцёрскую групу. Гэта добра. Інтэрасы справы патрабуюць цеснага супрацоўніцтва ў Узесамаўмення кіностудыі і ўсіх творчых калектываў рэспублікі. Кіностудыя трэба ў гэтым падтрымліваць.

Г. Я. Кісялёў спыняецца на здыбытках беларускіх кампазітараў за апошні час. Да саракагоддзя Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі кампазітары Аладзавы, Цікоцкі, Пустак, Падкавыравы, Туранкова, Лукас, Вагнер, Абелівіч і іншыя стваралі савецкія сымфанічныя творы, оперы і балеты. Аднак у гэтай галіне ёсць і сур'ёзныя недахопы. За пасляваенны перыяд не напісана ніводнага балету. Астэа жыве харавыя песні, камерна-інструментальнай музыкі. Зусім адсутнічаюць творы для цырля, балета, балалайкі, домры, няма п'ес для вячэрняй. Мала пішуць кампазітары невялікіх п'ес для фартэпіяно, скрыпкі, духавых інструмен-

таў. За апошні год не з'явілася ніводнага твора для народнага аркестра.

Вялікая работа праводзіцца па прапагандае музыкі сярод насельніцтва. Беларуская дзяржаўная філармонія актыўна разгарнула работу музычнага лектара ў навукальных устаноўках, на трактарным, аўтамабільным заводзе Мінска, у Гродна, Брэсце і Віцебску. У летні перыяд сімфанічны і народны аркестры правялі гастролы ў буйнейшых гарадах рэспублікі. Канцэрты прайшлі з поспехам. Дамагаліся паўных становаўных вынікаў і Беларжэаэстрада. Але яе творчая работа яшчэ адстае ад запатрабаванага насельніцтва. Эстрада марудна стварае добрую беларускую праграму. Салісты астрады слаба азнаёмыя з сваёй рэпертуар.

Палепшылі канцэртны дзейнасць Дзяржаўная акадэмічная капела БССР і Беларжэа народны хор. Аднак танцавальныя калектывы народнага хору слаба абнаўляюцца пастаноўкі народнага танца. За апошні сезон у калектыве быў пастаўлены толькі адзін новы нумар.

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі і Урад рэспублікі аўтаравуць вялікую увагу на далейшае развіццё беларускага мастацтва ва ўсіх яго жанрах. Намечана стварэнне сімфанічных аркестраў у Віцебску і ў Брэсце, а таксама аркестраў народных інструментаў у кожнай вобласці. З мэтай

далейшага ўдасканалення і палепшэння мастацкіх якасцей і выкаўчачага майстэрства павялічаны творчы склад Беларжэа акадэмічнай капелы. Намечана палепшэнне сімфанічнага аркестра філармоніі. Вылучаюцца жаночыя вokalныя актэры са складу Народнага хору БССР. Значна пашырэнца сетка музычных навукальных устаноў і прымаюцца рашучыя меры да палепшэння музычнай адукацыі моладзі.

ЦК запатрабаваў ад Міністэрства культуры рэспублікі і Дзяржаўнага выдавецтва БССР сур'ёзна палепшыць справу выдання і распаўсюджвання музычнай літаратуры, прадукцыі выданага мастацтва, кніг, прысвечаных творчым дасягненням асобных калектываў і майстроў мастацтва. Мы прыкладам намаганні, каб гэтыя патрабаванні выканалі.

— 1 студзеня 1959 года, — сказаў Г. Я. Кісялёў, — будзе адзначана саракагоддзе Беларжэа ССР. Радзіцкі мастацтва рэспублікі абавязаны падрыхтаваць да гэтай слаўнай даты новыя творы.

— Дзеячы мастацтва і літаратуры Беларусі, — гаворыць у заключэнне Г. Я. Кісялёў, — з усёй сур'ёзнасцю ўспрымаюць ўказанні нашай партыі, якія дазены ў вядомых выступленнях таварыша Н. С. Хрушчова. П'еса аўтаравуць вакол Камуністычнай партыі, яны зробяць усё для таго, каб забяспечыць з'яўленне новых значных твораў, вартых нашай вялікай эпохі.

Ніколі не збочым з дарогі

З дакладам «Аб стане і задачах вывучэння мастацтва Беларусі» выступіў старшыня праўлення Саюза мастакоў П. Гаўрыленка.

Дзеячы вывучэнца мастацтва Беларусі — частка вялікага творчага калектыву рэспублікі, які актыўна дамагае народу ў яго штодзёнай стваральнай працы.

На шляхатах, што ўпрыгожваюць нашы гарады, магістры, соўрасы і калгасы, на карцінах і скульптурах, якія экспануюцца на выстаўках і ў музеях, у ілюстрацыях, ва ўсіх жанрах і формах вывучэнца мастацтва нашы творцы імкнуча раскрыць і дасягнуць да гледача высокародны змест працы савецкіх людзей. Нама п'яер кутка ў нашай краіне, дзе не было-б нагляднай агітацыі ў выглядзе плакатаў, доўжанаў, скульптурных кампазіцый. Акрамя гэтага, у апошні час былі арганізаваны перасоўныя мастацкія выстаўкі для раённа-рэспублікі.

Дакладчык спыняецца на докладнай выстаўцы 1955 г. у Маскве, якая падсумавала вынікі развіцця беларускага мастацтва за пасляваенны час. Выстаўка паказала, што беларускі мастакі арганізаваны на аснове творчага метад сацыялістычнага рэалізму. Змест выстаўкі вынічалі з таўмачных твораў, якія адлюстравалі многія істотныя бакі жыцця рэспублікі.

Аднак, гаворыць докладчык, пры абмеркаванні жывапісна зроблена шмат крытычных заўваг. На чаршні з'явіліся беларускі мастакі ў 1956 г. указвалася на недастатковую сувязь творчай практыкі жывапісна і скульптураў з жыццём народа. Развіццям з'яду адзначала, што ў нас усё яшчэ мала твораў аб працоўнай дзейнасці савецкіх людзей, недастаткова

паказаны быў савецкага чалавека. А ў некаторых кампазіцыях усё яшчэ прыкметна шорасць, штамі і безгустоўнасць.

Дакладчык гаворыць аб выключным палітычным значэнні выступлення першага савяцкага ЦК КПСР Н. С. Хрушчова «За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа».

Спыняючыся на новых работах беларускіх мастакоў, ён адзначае, што яны глыбей, чым да гэтага часу, адлюстравалі тыповыя рысы жыцця нашага народа. Аб гэтым сведчыць і разнастайная тэматыка новых кампазіцый. Так, з мінулага Радзімы больш за ўсё цікавілі мастакоў гісторыя рэвалюцыянага руху, падзеі Вялікай Кастрычніцкай. Гэтым тэмам прысвечана багата жывапісных, скульптурных і графічных работ. Тав. Гаўрыленка называе лепшымі з іх.

На тэмы сучаснага жыцця ёсць 43 творы. Акрамя гэтага, у жывапісе і скульптуры створаны партрэты перадавікоў прамаўшавенці, сельскай гаспадаркі і дзячоў культуры. Шмат напісана пейзажаў, якія адлюстравалі прыгажосць нашай беларускай прыроды і пераўтварэнне яе рукамі савецкага чалавека.

Дакладчык гаворыць і аб кніжнай графіцы. У рэспубліцы ёсць добрая графіка — абарміцеі і ілюстратары кніг і дасюпцаў. Аднак, адзначае ён, чытачы патрабуюць ад мастакоў яшчэ больш высокага майстэрства афармлення кніг. У нас яшчэ даволі часта сустракаюцца творы графікі нехайнага, шорнага па форме і павярхоўнага па змесце. На Усеазаюзны з'ездзе мастакоў адзначалася, што беларуская ілюстрацыйная графіка адстае ад скульптуры і жывапісу.

П. Гаўрыленка падрабязна ашнывае вынікі творчасці тэатральных даракатараў і верасіцкіх выстаўкі іх работ у Мінску.

У нас ёсць некаторыя работы, дастойныя называння манументальнага мастацтва. Гэта роспіс плафона ў тэатры юнага гледача і залы ў доме Беларжэа таварыства культурнай сувязі з заграпаінай, якія выкананы жывапісамі І. Ахрэмчыкам і І. Давідовічам. У Мінску і ў іншых гарадах рэспублікі станаўлена шмат помнікаў. Многія з іх належыць беларускім скульптарам і архітэктарам. Але шмат раскідана так званых манументаў, плакатаў і пано, якія, нажал, не ўпрыгожваюць нашы магістры, раёны, калгасы і іншыя грамадскія месцы. Іх мастацкія якасці вельмі нізкія.

Дакладчык гаворыць аб прапагандае Беларжэа вывучэнца мастацтва сярод шырокіх мас працоўных. Ён адзначае, што ў працэсе падрыхтоўкі да саракагоддзя Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі гэтага года работа крхму пашырлася. Карцінай галерэй былі арганізаваны дзве перасоўныя выстаўкі: сатыры, а таксама жывапісу і графікі, якія былі паказаны ў раёнах рэспублікі. Наадаваны выстаўкі аскаў і макетаў тэатральных даракатараў, некалькі перасоўных выставаў. У Віцебску арганізавана абласная выстаўка. Аднак гэтага недастаткова.

— Мы падсумоўваем вынікі вялікай творчай працы амаль за чатыры дзесяцігоддзі, — сказаў у заключэнне памобуца. — Сіла савецкага мастацтва вырабавана ўсім ходам развіцця нашай краіны, і савецкія творцы ніколі не збочыць са шляху партыйнага, народнага мастацтва.

Талант павінен служыць масам

Даклад «Аб стане і задачах беларускай музыкі» зрабіў кампазітар Ул. Алоўнікаў.

Гаворачы аб прынцыповых пазіцыях дзеячоў савецкага мастацтва, докладчык адзначыў, што яны павінны быць непахіснымі, паслядоўна партыйнымі, камуністычнымі.

Па сваёму прызначэнню таленавіты савецкі мастак павінен быць у першых радах барацьбы за камунізм. Яго талант належыць толькі народу і толькі народу ён павінен служыць. А той, хто ўхіляецца ад гэтай пачаснай справы, хто сваім талентам пісьменніка або драматурга, мастака і кампазітара не хоча служыць інтарсам народа, на справе не падтрымлівае партыю ў яе высокародных дзеяннях і галіне сацыялістычнай культуры, той нібы пакідае поле бою, бажыць з перадавой лініі агню.

Нажал, сярод кампазітараў і музыкантаў знайшліся пасобныя людзі, якія пачалі аспрэчваць неабходнасць кіраўніцтва літаратуры і мастацтвам з боку партыі і дзяржавы.

Гаворачы пра беларускую музыку, прамоўца падкрэслвае, што за сорак год яна дасягнула вялікіх творчых поспехаў і п'яраву атрыкала прызнанне народа. Праўда, беларускі кампазітарам не ўдалося паабегнуць і пасобных памылак. Былі на іх шляху і няўдачы (трэба ўлічыць, што прафесійнальная музыка ў Беларусі ўзнікла толькі пасля Вялікага Кастрычніка), але галоўная дзія развіцця музыкі, яе магістральны шлях быў заўсёды звязаны з жыццём народа. Беларуская музыка заўсёды падзяляла з народам і радасць яго сацыялістычных перамож і гора цяжкіх выпрабаванняў. Лепшыя свае нотныя стварэнні кампазітары ўсіх пакаленняў прысьвяцілі паказу станаўчых з'яў нашага жыцця, яго сапраўднага героя — будзённа і мужнага аборцы новага ладу. Тэмы сучаснасці заўсёды гучалі ў творах музыкі.

Творчасць беларускіх кампазітараў жыццё народнай песеннай творчасці. Гэта выдатная рыса нашай музыкі.

Значны ўклад зроблены кампазітарамі ўсіх пакаленняў у нашымалювую культуру. Хутка міне 90 год нашаму старэйшаму кампазітару Мікалаю Мікалаевічу Чуркіну, а ён, нягледзячы на свой узрост, піша музыку ла-імануку непароўна і светла. Слухачы ведаюць Туранкова, Аладзаву, Цікоцка, Пустак, Лукаса, Падкавыраву, Вагнера, Камініскага, Абелівіча, Вагнера, Тарманда, Глебава, Семіянава, Кузнецова і іншых беларускіх кампазітараў.

Аднак, падвядзючы вынікі нашай працы, нехта абійсць і тым неадарымым з'ява, якія перашкаджаюць дамагацца яшчэ больш значных поспехаў.

Творчасць беларускіх кампазітараў вы-

значалася і вынацаецца ідэйнай матыва-кіраванасцю, адстаўнасцю, імкненнем узяць хвалючыя тэмы сучаснасці. Але мастацкае ўвасабленне пудоўных тэм, нажал, не заўсёды задавальнае астыгчыны густы савецкага слухача. Я маю на ўвазе поўнае адставанне музычнай формы ад зместу.

Дакладчык падрабязна спыняецца на творчасці М. Аладзавы, адзначаючы сур'ёзныя недахопы ў галіне музычнай формы, незразумеласць пасобных твораў кампазітара і яго непавагу да прынцыповай крытыкі.

Тав. Алоўнікаў гаворыць, што нармальна развіццю музыкі перашкаджае наўнасць неадарымых густаў, якія асабліва дрэнна ўплываюць на нашу моладзь. У некаторых творах адуцаецца схільнасць аўтараў да сентыманталізму і нават пошласці, неадаробнасці і выбары ердкаў, пераймальнасці, некрытычны падыход да выкарыстання музычнай спадчыны мінулага і бытучых інтанцыяў. Аднак дрэнна густу прысутнічаюць у некаторых цеснях Ю. Семіянакі. На адной з апошніх музычных сараў Ю. Семіянакі ўказалі на прыкметнасць, лэваважасць некаторых яго песняў, на тое, што ў іх сустракаюцца змяніны мелодычныя звароты, запачыненыя з песняў іншых аўтараў. Тав. Семіянакі спрабаваў аспрэчваць слухачыны крытычныя заўвагі. Знайсціся ў яго і абаронцы. Так узнікла невялікая, але пачувальна дыскусія: «Ці мае права кампазітар на перайманне?»

Непаправаўнасць да сабе часам выяўляецца і ў кампазітараў, старэйшых па ўзросту і творчому стажу. Ул. Алоўнікаў спыняецца на некаторых недахопах Чап'бэртэй сімфоніі Я. Цікоцкага, падрабязна гаворыць пра памылкі, дапушчаныя некаторымі музыкантамі і музычнымі крытыкамі. Некаторыя поспехі нашых музыкантаў у апошні час, гаворыць докладчык, звязаны з выкананнем навукова-даследчай працы, асабліва ў галіне вывучэння беларускай народнай песні. Што-ж датычыць музычнай крытыкі і публіцыстыкі, тут справа ў дрэнным становішчы. Я далей ад таго, каб ускладаць на нашых музыкантаў адказнасць за кампазітарскія няўдачы, які гэта іншы раз рабіць. Нашы крытыкі пераважна выступаюць ад імя ўласнай асобы і даволі часта без уліку патрабаванняў слухача. Таму яны дапускаюць суб'ектыўныя, адронныя ці тандэцыйныя выказванні. Прычыні ім бывае небяспечна, бо можна атрымаць непрамысненасць. Так адарылася і са мной. Мне не спадабалася Чап'бэртэй сімфонія М. Аладзавы і яе крытыкаваў. За гэта мяне некаторыя крытыкі залічылі ў дагматы. Аб гэтым так і сказаў у артыкуле Б. Смольскага «Прафесійнальнае майстэрства кам-

пазітара»: «Чап'бэртэй сімфонія М. Аладзавы выклікае рад прорачанняў і дагматыкаў». Але мяне судзіць тое, што я не адзіноч, тое «дагматычныя думкі» са мной падзяляюць многія таварышы кампазітары, артысты сімфанічнага аркестра і слухачы.

Чап'бэртую сімфонію М. Аладзавы Б. Смольскі аданіў станаўча. Ён піша: «...Чап'бэртэй сімфонія вырашае рад цікавых пытанняў прафесіянальнага майстэрства, навастварта і культуры працы». Што і казачь, пытанні цікавыя, але для каго? Чаю Б. Смольскі забывае пра тых, хто ў канцэртнай зале? Не паклапаціцеся крытык пра масавага слухача, які і ў сімфоніі хоча чуць добрую, зразумелую музыку, а не вырашэнне «цвікавых пытанняў». Не знайсціся ў яго прынцыповасці, каб сказаць кампазітару праўду ў вочы.

Недастатковую прынцыповасць праявіла і С. Нісненіч пры ацэнцы П'ятай сімфоніі М. Аладзавы. У яе рэцэнзіі пад назвай «П'ятае прычыннае» шмат агульнавядомых аштэкаў. Ёсць і трымаўны заўвагі і крытыка. Але спробы раскрыць ідэйны змест сімфоніі, яе мастацкія асаблівасці зроблены не з прынцыповых пазіцыяў.

Я павінен прысесці прыклад і адмоўна-тандэцыйнай крытыкі. Помню, з якім задавальненнем мы слухалі Першую сімфонію А. Багатырова. Але музыкантаў І. Нісненічу сімфонія не спадабалася. Што яму да яе поспеху? Вось ён піша на старонках часопіса «Савецкая музыка»:

«Першая сімфонія А. Багатырова наваля падзеямі Вялікай Айчыннай вайны. Тэмы сімфоніі выразныя, блізка беларускай народнай песеннасці. Нажал, яны не атрымліваюць пераканаўчага развіцця. Твор выглядае якімсьці будзённым, пазбаўленым эмацыянальнага накалу». Вось і сапраўды: «Пачаў за злароўе, скончыў за сплечэн». Так чатыры фразамі перакрасіваюцца чатыры часткі добрай сімфоніі. Ён выглядае І. Нісненічу пасля гэтай расправы прынцыповым крытыкам — маркучым самі.

У дакладзе грунтоўна разгледжаны жывапісныя сувязі беларускай музыкі з нацыянальнай пазіцыяй. Ул. Алоўнікаў спыняецца на выкаўчачым майстэрстве беларускіх музыкантаў і савецкаў. Мы гаварым, нажал, ён, тым поспехам, які мела наша таленавітая моладзь на Усеазаюзны і Савецкім фестывалях у Маскве. Разам з залатымі, сярэбранымі і бронзавымі медаламі прышла да нас раласць усесаюзнага і савецкага прызнання музычнай таленавітасці беларускага народа.

У Мінску працуюць такія выдатныя ка-

Аб стане і задачах тэатральнага і кіномастацтва

З дакладам на гэту тэму выступіў міністр культуры БССР Г. Я. Кісялёў.

— Беларжэа народ, — гаворыць Г. Я. Кісялёў, — ніколі не меў такога высокага ўзроўню развіцця нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па змесце культуры, якую ён мае цяпер.

У выніку клопатаў партыі і Урада ў рэспубліцы няспынна растуць сілы творчых калектываў, пашырэнца сетка устаноў мастацтва. Толькі за апошнія гады створаны новыя тэатры ў Гомелі, Бабруйску, тэатр юнага гледача ў Мінску. Адыкрываецца Дзяржаўны мастацкі музей БССР. Хутка будзе адыкрыты стацыйнар Дзяржаўнага тэатра іллек БССР у Мінску. Заканчваецца новы будынак Беларжэа кансерватарыі і інтэрнат для студэнтаў. На другой Прыбальтыцкай тэатральнай вясне нашы калектывы прадэманстравалі высокі творчы здыбыткі. Творчая моладзь беларускага мастацтва дастойна паказала сабе на конкурсах Усеазаюзна і шостага Сусветнага фестывалаў моладзі і студэнтаў у Маскве.

Усе нашы тэатры, буйныя канцэртныя калектывы, кампазітары і мастакі прышлі к слаўнаму саракагоддзю Вялікага Кастрычніка з творчымі поспехамі.

Таварыш Кісялёў падрабязна спыняецца на выключнай дапамоце Камуністычнай партыі дзеячам мастацтва ў іх працы на ідэалагічным фронце.

У сваёй практычнай творчай працы кадры літаратуры і мастацтва Савецкай Беларусі заўсёды кіруюцца марксісцка-ленінскімі тэатрытычнымі палажэннямі і цвёрда стаюць на пазіцыях сацыялістычнага рэалізму. Гэта дае ім магчымасць весці барацьбу з усялякага роду праўдленымі фармалізмам, мадэрнізмам і пранікненнем буржуазнай ідэалогіі.

Г. Я. Кісялёў адзначае, што за апошнія гады адбыліся буйныя змены ў рэпертуары нашых тэатраў. Са 166 назваў, якія ёсць у сучасным рэпертуары драматычных тэатраў Беларжэа ССР, 101 складаюць творы савецкіх аўтараў. Прыкметнае палепшэнне рэпертуара адбылося ў сувязі з падрыхтоўкай да саракагоддзя Вялікага Кастрычніка. Вядучае месца ў юбілейным рэпертуары займаюць п'есы аб герайчнай пераможэ пралетарскай рэвалюцыі, аб грамадзянскай вайне і станаўленні Савецкай улады. Так, Дзяржаўны рускі драматы

Заўсёды на перадавой лініі

У баявых паходах

У адным са сваіх пасляваенных артыкулаў Якуб Колас пісаў, што савецкая літаратура ўдзяляе яму ў постаці байца чырвонага сцяга эпохі.

Баяц да чырвонага сцяга! Як гэта дакладна вызначае сутнасць нашай літаратуры! Яна заўсёды была на перадавых пазіцыях жыцця, на першай лініі барацьбы за справу народа.

Калі-ж гаварыць аб літаратуры гадоў Вялікай Айчыннай вайны, дык яе наогул немагчыма ўявіць інакш, як у постаці воіна-сцяганосца. Тады не было ў нас пісьменніка, у якога не апынулася б шырага, натхнёнага слова, поўнага бязмяскай любові да сваёй Радзімы і светлай, неаджынай веры ў яе будучыню. Не было пісьменніка, якога маглі б зацікавіць у той грозны час нейкая дробязь, выпадковая падаля. Літаратура тады жыла адным імкненнем, адным магутным пацуддзем, якім жыў усе савецкі народ—адаць усе дзея перамогі над ворагам. І можа ніколі так глыбока не адчувала яна сваёй адзіннасці з партыяй і народам, ніколі так востра не ўсведамляла сваёй адзіннасці за лёс краіны, як у гады вайны. Напэўна, гэта меў на ўвазе Міма Панчанка, калі пісаў пазней у вершы «Анкетас»:

Калі мая песня каго я хвалювала,
То тая, апраўная ў шынешь...

У час суровых выпрабаванняў, што выпалі на долю Савецкай краіны, беларускія пісьменнікі былі разам са сваім народам, мучна амагаліся з ворагам. На першай лініі барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у франтавой зямлянцы і ля партызанскага кастра ствараліся «спранутыя ў шынешь» песні, якія ўнімі людзей на пазвыгі, пісаліся творы, якія і сёння хваляюць нас.

Мне часта даводзіцца звяртацца да беларускіх выданняў вайны і тады і кожны раз, калі гартуец прапоеныя з бібліятэчных сховішчаў кмілекты «Савецкай Беларусі» або газеты-плаката «Радзімы фашысцкую гадзіну», на памяць прыходзяць падаі тых незабыўных дзён, прыгаворна даказанні, пры якіх першым даваўся пазнаміцца з тым ці іншым вершам, апавяданнем, нарысам, фельетонам. Чытаем, а перад вачыма паўстаюць вучыць прыфрантавога гаралка, куды на кароткі адпачынак аведзен быў наш бронявоец, цесны палычкі бібліятэкі агітпункта ў тым гаратку, дзе мы з галіманчанап Алксеем Галузам адшукалі некалькі нумароў «Савецкай Беларусі». Прыгаворна ціхі, спакойны пакой у Рязні. І туды нейкім чынам трапілі два нумары слаўтай сатырычнай газеты-пла-

ката. Відаць, не толькі ў пісьменнікаў, але і ў чытачоў з кожным творам ваеннага часу звязана нешта сваё асабістае, запаветае.

Наша літаратура ў першыя-ж дні вайны стала ў баявы строй барацьбітоў супраць фашысцкай навалы. На працягу ўсіх чатырох год, пакуль не спіхала гэта найвялікая ў гісторыі бітва, ні на хвіліну не змаўкала страгнае, мучнае пісьменніцкае слова. Яно гучала ў палымных вершах-закліках, у баявых публіцыстычных артыкулах, якіх тады часта пісалі і паэты, і пражані, і драматургі, у памфлетах і фельетонах, поўных янавісці і пагарды да ворага. Яно, гэтае слова, ішло з глыбіні душы, і ні адно малодзе сарца не магло застацца абыякавым да таго, ад чым гаварыць пісьменнік. У каго не зайшлося ад болю сэрца, чытаючы радкі кулястога «Ліста з палону»?

Я пішу, я прашу: ты прыдзі, ты адомсіці, мой міды,
Не прашу за себе — за зямлю,
што нас лёгка насліла.

І кожны ведаў, што гэта да яго звяртаецца дзяўчына-паланіца, што гэта ён павінен адомсіці за яе пакуты. Верш быў напісаны ў 1942 годзе, і ва ўдзіненні паўставаў вобраз другой паланіцы — Беларусі, якая знала сваё сымноў прышці і вызваліць яе з фашысцкай няволі.

«Чацверк узяўся на знішчэнне звера ў асродкі чалавечыя», — пісаў у адным з артыкулаў Кузьма Чорны, вызначваючы сутнасць барацьбы савецкага народа супраць фашысцкіх захопнікаў. — У яе жыцця чалавек чацверк павінен зрабіць смерць двуголаму зверу, які прышоў на нашу зямлю і сам прынёс нам нашу янавісць да яго, да акупанта». Гэтай гуманістычнай думкай прасякнуты былі ўсе творы беларускай літаратуры ваенных год.

Самааданная любоў да Радзімы і ні з чым непараўнаваная янавісць да «прыбуцкай навалы», як называў К. Чорны гітлераўцаў, жыліа творчасць нашых пісьменнікаў. Яны ўсёвалі мужнасць савецкіх людзей, раскрыві ў сваіх творах высокародныя патрыятычныя імкненні і пацуды свайго народа. Усе, што вышля з пачатку нашых пазтаў, пражаніку і драматургаў у гады вайны, зыхала глыбокай верай у перамогу, пацуддзем бязмяскай адзіннасці справе камунізма.

Глянец ў сэрца маё, —
Я прынёс яго з бою,
На агні яго можна
Мячы гартуаць, —
пісаў Пятрусь Броўка.

Так мог сказаць пра себе кожны беларускі пісьменнік.

На позі вайны народжаны былі палымныя вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа, вершы і баллады Максіма Танка і Пятрусь Броўкі, гнейнае сатыра Кандрата Брашчы, апавяданні Кузьмы Чорнага і Міхаса Лынькова аб сціпых патрыётах савецкай зямлі, страгнае франтавае лірыка Міма Панчанкі, Пятра Глебка і іншых беларускіх пазтаў, творы, на агні якіх гартавалася мужнасць савецкіх людзей, іх воля да барацьбы.

Учора пацтаўдён прынёс дзясаты нумар часопіса «Полымя» з «Дзённым сувязіста» Хвядоса Шынклера. У кастрычніку 1942 года Хвядос Шынклер агінуў смерцю героя пад сценамі Сталінграда. Гэты нарыс напісаны ім быў незадоўга да смерці. Скупныя радкі дзёніка курсанта-сувязіста захавалі непаўторныя прыкметы лета 1942 года. У іх б'ецца напружаны пульс краіны ў той цяжкі перыяд вайны. Пісьменнік расказаў аб тым, як рота курсантаў-сувязістаў рыхтавалася да выхда на фронт. «Да вялікай урачыстасці — экзамена на сталасць — сур'ёзна, напружана рыхтуецца ўся наша рота», — пісаў ён.

Наша літаратура сумленна вытрымала свой экзамен на сталасць ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У той час, як заўсёды, яна была разам з партыяй, разам з народам, інтарэсам якога яна заклікана служыць.

Я. КАЗЕКА.

Радасць хай будзе мне сведкай,
Свет няхай бача і людзі, —
Нібы шудобная кветка,
Ордэн салубіць мне грудзі.

Ці сонцу у вочы я гляну,
Ці ў вочы зорак свабодных, —
Будзе ён мне талісманам,
Зоркай маёй пучкаюнай.

Вочы мне з часам самкнуцца,
Жоір мяне дхутае чэвры,
Жыць між людзей застаўнуцца
Песня і Леніна ордэн.

(З верша Я. КУПАЛЫ «Сэрца і думка мне кажа...»)

У 1939 годзе Янка Купала быў узнагароджаны ордэнам Леніна.

На здымку: М. І. Калінін уручае Я. Купалу ордэн Леніна.

СЛАЎНЫ ШЛЯХ

Мастацкую літаратуру часта называюць дыяграм, якое адбівае ў себе жыццё грамадства. Трэба думаць, такое вызначэнне пранімае. Дарэчы, дарэчы, руская літаратура, напрыклад, была адбіткам жыцця — спачатку дваранскага грамадства, пазней буржуазнага — прамыслоўцаў, купцоў, потым сялянства, а ўжо ў канцы XIX і ў XX стагоддзі, з прыходам у літаратуру ў першую чаргу Максіма Горкага,

пачалі паўляцца творы, якія адлюстроўвалі жыццё і барацьбу рабочага класа («Мая» М. Горкага). Вялікія праблемы дэмакратычнага руху ў былой царскай Расіі глыбока хвалявалі пісьменнікаў і яскрава адбіліся ў мастацкай літаратуры.

Выкрываючы раны грамадства, дарэчы, дарэчы, пісьменнікі дэмакратычнага напрамку так ці інакш разабралі крэпасць царызма.

Наша беларуская савецкая літаратура за сорак год, як і ўсе нацыянальныя літаратуры краіны, прайшла слаўны шлях. Янка Купала і Якуб Колас з першых дзён сваёй творчасці былі вялікімі абуджалнікамі беларускіх народных мас. Іх слова даходзіла ў самыя глухія куткі Беларусі і ўсюды абуджала знаёмых струны, напавяляла надзеі, прасвятляла душы, радала іх. Народ падмаўцаў з нізін ішоў на агні, якія запальваліся рэвалюцыйнымі і таму не дзіўна, што перадавыя пісьменнікі Украіны і Беларусі пайшлі за Кастрычніцкай рэвалюцыяй, бо гэтыя літаратуры засталіся народнымі з пачатку да канца. Праверыліся лядовыя налёты дэкадэнства ў некаторых пазтаў, але яны не мелі ўплыву і хутка згаслі.

Некалькі ў іншым становішчы знаходзіліся пісьменнікі былой Заходняй Беларусі, прапоўняў якой трапілі пад акупацыю панская Польшчы. Ператварачы Заходнюю Беларусь у сваю калонію, польская буржуазія, эксплуатаваўчы, рабуючы працоўныя масы, ставіла ў прыніжанае становішчы і розныя слаі беларускага насельніцтва, чым выклікала да себе апавіццаны. Гэта не магло не адбіцца ў літаратуры — пазіі і прозе. З пачатку акупацыі можна было заўважыць, як творчасць розных пазтаў змянялася ў адзін чор — чор прагату супраць рабства акупантаў.

Не дарма яшчэ ў 1927 г. а боку беларускіх літаратураў у Вільні былі спробы стварыць літаратурную арганізацыю — «Беснаход», у якую гуртаваліся пісьменнікі розных ідэалогій. Гэта азначала, што класавая дыферэнцыяцыя, якая ў гэты час праходзіла сярод сялянскіх мас, яшчэ не мела свайго рэзкага выяўлення сярод маладых літаратураў Заходняй Беларусі. Рана пачалі пісаць Міхась Васілёк і Міхась Машара, паэты, якія выйшлі з асродкаў бедных сялян і загаварылі на ўвесь голас аб народнай злыбдзе. Змест і тон іх творчасці зусім зразумелы, як пазтаў з сялянскага асродка.

Класавая дыферэнцыяцыя беларускіх пісьменнікаў Заходняй Беларусі прайшла праз змаганне Грамады. Некаторыя «спадарожнікі» адхілілі ад рэвалюцыйнага лагера, які, напрыклад, Бартуш, Пльшэвіч

(папні быў паэтам таленавітым). Некаторыя займалі істкія пазіцыі — ні туды ні сюды, некаторыя апынуліся ў лагерах хадзін. Безумоўна, творчасць пазтаў будыцкага паходжання, адштоўных ад рэвалюцыйнага лагера, а значыць класавая не загартаваных, была абкарванай, скамежанай як у эмсе, так і ў форме. Бо яны не маглі выказаць сваіх «класавых» дум, гэта значыць імкненні народных. Ворагі перахлалі таленты і калечылі іх.

Нагледзячы на спакусы з боку варажскага лагера — спакойнага жыцця без большыкоў — у лагерах рэвалюцыйным было і паўлялася большасць пазтаў. Дзікі тэрор і паняволенне мас фашысцкай дыктатурай Штудскага ўплывала на некаторыя пазтаў з другіх лагераў так, што яны ў сваёй творчасці пачыналі набліжацца да рэвалюцыйнай барацьбы працоўных. Напрыклад, у пазта з халіцкага лагера Грышкевіча пачалі паўляцца новыя тоны: ... Будзьце свабоднымі, гордымі, моцнымі.

Каб вас вораг маюю не змогі!
Гэта быў час стварэння народнага фронта.

Паўленне ў пазіі Максіма Танка было вялікім сігналам нарастання творчых намаганяў у крывавай барацьбе народа. Гэта азначала, што, нагледзячы ні на што, таленты ў народзе растуць, выяўляюцца, адроз акупацыі ў вір барацьбы. Гэта сведчыла аб росце палітычнай свядомасці народа, аб пройдзеным ужо вопыце класавых баёў. На гэтым вопыце выхоўвалася моладзь. Выроўніваўся фронт працоўных, гэта ўжо быў народны фронт. Толькі выразна фашысцкія паэты не пайшлі з народным фронтам, а да рэвалюцыйных пазтаў набліжались і паэты з іншых лагераў, бо час стварэння народнага фронта быў часам масавых дэмастрацый, расстрэлаў, перапаўнення турмаў.

Праглядаючы хрэстаматыю рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі, выданую ў 1933 г. у Мінску, бачым многа імён, а іменна: І. Радзевіч, В. Таўлай, А. Салагуб, С. Світка, Свірыпы, ішчыліны: Д. С. (так спачатку падпісаўся Максім Танка), А. Граніт, Аўтар, Васіль Горны, Змагар, Зыстун (дуброў гэтых ракоў), 3-пад Маладзельна стары парабак, Вера Харужал, Я. Прылеска, Мошні і інш. Большасць з іх падпісанні псеўданімамі.

Кажуць, што барацьба нараджае герояў. Тое самае можна сказаць і пра пазтаў — іх нараджае таксама барацьба.

Піліп ПЕСТРАК.

На здымку: М. Горкі сярод беларускіх пісьменнікаў. 1934 г.

Наша пакаленне

У 1935 годзе выйшла з друку невялікая кніжка ў сінвавай вокладцы. Гэта быў альманах маладых пісьменнікаў «Аліагодкі». Са старонак альманаха ўпершыню сталі вядомы чытацям першыя многія сусветныя пазтаў сярэдняга пакалення — Міма Панчанкі, Алксее Бурдула (Русецкага), Алесь Бачылы і іншых. Прыкладна ў гэты-ж час пачалі пісаць Антон Бялевіч, Анатоль Вялюгін, Міхась Калачынік, Кастусь Кірзенка, Пятро Прыходзька, а крыху раней — Анатоль Астрэйка, Раман Сабаленка, Эдзі Агніцвет.

У літаратуру ішло новае папаўненне, багатае творчымі магчымасцямі і паэтычнымі індывідуальнасцямі. Гэта былі людзі, якія мелі ўжо свой жыццёвы вопыт. Ады працавалі ў рэдакцыях газет і часопісаў, другія — настаўнікамі пачатковых і сярэдніх школ, трэція яшчэ знаходзіліся ў студэнцкіх аўдыторыях. На іх вачы адбілася гістарычная змена ў жыцці народа пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, а потым яны сталі і самі ўдзельніцамі тагачасных бурных падзей.

Індустрыялізацыя краіны, стварэнне першых сацыялістычных гаспадарак, пракіненне культуры ў аэску, ломка старых традыцый і перамога новага жыцця, авалоданне марксісцка-ленінскай ідэалогіяй былі тымі крыламі, што разумелі творчую моладзь да разумення задач савецкай літаратуры, абавязку і адказнасці яе перад народам.

З другога боку, моладзі было ў каго вучыцца майстэрству, было ад каго пераняць творчы вопыт. Вялікае рускае літаратура знаходзілася на этапе ўздыму. Яна праз усю рознастайнасць тэм і жанраў сфармавала новае жыццё ў умовах Савецкай улады, апылавае мужнасць і адданасць барацьбітоў рэвалюцыі і маладых удзельніках сацыялістычнага будаўніцтва. Гэта-ж бурна развівалася тады і беларуская савецкая літаратура. Такім чынам — за плячыма нашай літаратуры моладзі былі ўжо значныя дасягненні істкіх старэйшых гаварышч, на творчасці якіх было чым пацуддзем. Разам з тым малады літаратуры прыносілі новыя тэм і вобразы, сваё свежэ адчуванне свету і ўспрыманне рэальнасці. Свежыя галасы адроз звярнулі на сябе увагу літаратурнай грамадскасці.

Гэтыя матывы сталі арганічнымі ў творчасці Міма Панчанкі. Ён улада паабег голыя дэкларацыі, а таму і пазіі яго стала такой перахальнай, канкрэтнай, са свежымі фарбамі і светлымі пацуддзямі, што саргалі кожны верш. Вось чаму пазіі Міма Панчанкі выдзіла вылучацца сярод творчасці яго палітыкаў-аднагодкаў. У пазтаў было сваё кола тэм, ён актыўна адгучаўся на пазіі часу, пісаў лірычныя вершы, праксытыя гарачым патрыятычным пацуддзем, значны дымл прасявіў падзеямі 1939 года — вызваленню Заходняй Беларусі і ўз'яднанню яе з савецкай Радзімай. Як воін Чырвонай Арміі, ён сам быў удзельнікам гэтых падзей. Прыпамінаюцца адзін з вершаў гэтага цыкла «Качулі», на які крытыка не звярнула увагі. Гэта характэрны верш для творчасці пазта ў адносінах майстэрства. Ганялі калісьці халічкі качулі з крыкам «Напярэймы забягай!» І воем прайшоў час, лірычны герой стаў воінам. Калі ажуркілі ворага, у яго было адно жаданне: «Толькі-б пераняць, не прапусціць». У дапамогу нашым воінам нават сосны сталі шчыльнымі радамі. Так ад канкрэтнай дэталі пераходзіць пазта да сур'ёзнага абгульнення.

З цікавымі вершамі выступіў у «Аліагодках» і Алксее Русецкі. Яшчэ і да гэтага часу помняць чытачы адзін з яго першых вершаў «Мой антыпад». Прачытаўшы гэты верш, многім здалося, што ён напісаны рукою сталага майстра. Аднак аўтарам яго быў пачынаючы пазта. Ён узяў глыбокую тэму — паказаў сабе, як лірычнага героя, і свайго антыпада са Злучаных Штатаў Амерыкі. Яны не падобны адзін да аднаго, як неба да зямлі. Супрацьлеглыя філасофскія і жыццёвыя ўвады, розныя думы і жаданні, бо гэта прадстаўнікі розных светавых капіталістычнага і сацыялістычнага, свету эксплуатацыі і прыгніту, свету шчасця і свабоды.

Творчасць Алксее Русецкага развівалася павольна, але ўз'яднае, бо нягледзячы на звышпаэтычную сцэжку, навуцкія гаварыць толькі сваім голасам, так, як не гаварыў іншыя пазтаў. Доўгі час Алксее Русецкі, знаходзячыся ў рэдах Савецкай Арміі, быў адарваны ад літаратурнага жыцця рэспублікі і не мог актыўна удзельнічаць у ім.

У «Аліагодках» таксама паспяхова выступіў Алесь Бачыла. З гэтага часу яго вершы ўбачылі пачалі ўз'яднацца на старонках перыядычнага друку, аднак першы зборнік ён выдўў толькі пасля Вялікай Айчыннай вайны. Алесь Бачыла вядомы чытачу як аўтар лірычных вершаў і песень, якія набылі значную папулярнасць. Цяпер Алесь Бачыла ўзяўся за больш буйны жанры — пазы і лібрэта.

Перад пачаткам Айчыннай вайны чытачу быў ўжо вядомым творы Міхаса Калачынскага, Антона Бялевіча, Анатоль Астрэйкі, Эдзі Агніцвет, Рамана Сабаленкі, Кастуся Кірзенкі.

Розныя былі шляхі, якімі прайшлі яны, народжаныя Кастрычніцкай, у літаратуру. Аднак утвараюцца, а жой

уладай, прадстаўнікі якога былі і нашы пазтаў.

Палымныя вершы Міма Панчанкі, Кастуся Кірзенкі, Антона Бялевіча, Анатоль Астрэйкі загалі з новай сілай. А баявыя справы пазтаў патрыётаў на франтах і ў партызанскіх атрадах неаднаразова адзначаліся высокімі ўрадавымі узнагародамі — ордэнамі і медаламі.

Менавіта ў гэты час Анатоль Астрэйка ў глыбокім вяржым тыме ў партызанскай друкарні выдас зборнік патрыятычных вершаў «Слушкі месцішч», які карыстаўся вялікім поспехам сярод народных месцішч. Гэта надзвычайны прыклад у гісторыі пазіі.

Міма Панчанка піша выключна на мастацкай сіле і прадэманстрацыі шыл вершаў «Ірвені дзёнік». Ён адкрыў вяслоу романтикі, якая ахуцвала іранскую рэальнасць, і паказаў жыццё працоўных таікім, якім яно ёсць у буржуазным Іране.

Міхась Калачынік піша вершы аб прыдурчывых краінах — Румыніі, Венгрыі, расказвае аб радзісках, незабытых сур'ёзных Савецкай Арміі

уладай, прадстаўнікі якога былі і нашы пазтаў.

Палымныя вершы Міма Панчанкі, Кастуся Кірзенкі, Антона Бялевіча, Анатоль Астрэйкі загалі з новай сілай. А баявыя справы пазтаў патрыётаў на франтах і ў партызанскіх атрадах неаднаразова адзначаліся высокімі ўрадавымі узнагародамі — ордэнамі і медаламі.

Міхась Калачынік піша вершы аб прыдурчывых краінах — Румыніі, Венгрыі, расказвае аб радзісках, незабытых сур'ёзных Савецкай Арміі

уладай, прадстаўнікі якога былі і нашы пазтаў.

Палымныя вершы Міма Панчанкі, Кастуся Кірзенкі, Антона Бялевіча, Анатоль Астрэйкі загалі з новай сілай. А баявыя справы пазтаў патрыётаў на франтах і ў партызанскіх атрадах неаднаразова адзначаліся высокімі ўрадавымі узнагародамі — ордэнамі і медаламі.

Міхась Калачынік піша вершы аб прыдурчывых краінах — Румыніі, Венгрыі, расказвае аб радзісках, незабытых сур'ёзных Савецкай Арміі

уладай, прадстаўнікі якога былі і нашы пазтаў.

Палымныя вершы Міма Панчанкі, Кастуся Кірзенкі, Антона Бялевіча, Анатоль Астрэйкі загалі з новай сілай. А баявыя справы пазтаў патрыётаў на франтах і ў партызанскіх атрадах неаднаразова адзначаліся высокімі ўрадавымі узнагародамі — ордэнамі і медаламі.

Міхась Калачынік піша вершы аб прыдурчывых краінах — Румыніі, Венгрыі, расказвае аб радзісках, незабытых сур'ёзных Савецкай Арміі

На здымку: вокладкі кніг беларускіх пісьменнікаў, якія былі выданы ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа

(Закачанне. Пачатак на 1-й і 2-й стар.)

лектывы, як акадэмічная харавая капэла пад кіраўніцтвам Р. Шырмы, народны хор (мастацкі кіраўнік Г. Шітовіч), народны аркестр, якім кіруе І. Жыноўч, а таксама сімфанічны аркестр філармоніі (дырыжоры

В. Дуброўскі і В. Афанасьеў). Мы, беларускія кампазітары, глыбока ўдзячны гэтым высокакваліфікаваным калектывам за іх вялікую работу па прапагандзе музычнай творчасці.
Але нас непакояць тыя ўмовы, у якіх даводзіцца працаваць гэтым калектывам.

Да гэтага часу ў Мінску няма канцэртнай залы.
У заключэнне дакладу Я. Алоўнікаў заклікае беларускіх кампазітараў вышэй узяць сваё майстэрства і больш настойліва працаваць над творамі, усаўляюць пэўны гістарычны падзвіг савецкага народа ў будаўніцтве камунізма.

ных кадраў—недастатковы ідэйны ўзровень іх падрыхтоўкі. У нас слаба разпрацаваныя праблемы музычнай эстэтыкі ў святле марксіска-ленінскай тэорыі. Сур'ёзна недахоп у выхаванні салістаў-выканаўцаў—адрыў вучэбнай работы ад практыкі. Студэнты кансерваторыі, наглядаючы на загад Міністэрства вышэйшай адукацыі СССР і Міністэрства культуры БССР, да гэтага часу пазбаўлены магчымасці практычнай работы ў оперным тэатры і філармоніі. У самой жа кансерваторыі для гэтага няма адпаведных умоў. А калі выхаванцы акадэміі вучоў, ім кідаюць напрок, што яны не маюць вытворчага вопыту. Пэрыферыяны музычныя вучылішчы і школы ачуваюць востры недахоп у педэгагічных кадрах, што адмоўна адбіваецца на вучэбна-вытворчай рабоце.
На некаторых пытаннях выхавання творчай моладзі спыніўся і навуковы су-

працоўнік Акадэміі навук БССР тав. Матвеевіч.
Аб сваіх тэкстах для песень, аб рабоце па выхаванні літаратурнай моладзі гаварыў А. Дзержынскі.
— Я не ведаю такіх выпадкаў, каб настаўнік ці ўрач атрымаў званне «заслужаны» адразу-ж пасля першага выпуску сваіх выхаванцаў ці пасля першай аперацыі,—гаворыць Ул. Няфёд.—Настаўнікі ці ўрачы, якія атрымліваюць высокае званне «заслужаны»,—гэта людзі, якія аддалі дзесяці год жыцця і працы народу. У мастацтве-ж адбываюцца даўнія рэчы. Былае, акцёр сыграе адну ці дзве ролі пасля студэнцкай лаўкі, і ён раптам адразу атрымае званне заслужанага артыста. Або даставае рэжысёр паставіць адзін-два спектаклі, як ён ужо становіцца ў рад заслужаных дзеячоў. Гэта яўна не-

нармальнае становішча! Што з таго, што акцёр сыграў некалькі ролей, а рэжысёр паставіў пару спектакляў? Гэта сведчыць толькі аб актыўнай рабоце. Але-ж ганаровае званне, якое даецца работніку мастацтва ад імя народа, трэба заслужыць не толькі добрай, але і працяглай плённай работай у тэатры ці ў музычным калектыве. Празмернае паспешлівае прысваенне ганаровых званняў акцёрам вядзе за сабой зазнаўства, спыненне творчага росту, нездарова ажыятаж, шкодна ўплывае на малодыя кадры.
Кіражысёр т. Голуб выказаў слушнае прапанову аб неабходнасці стварэння ў рэспубліцы студыі кіноактёра.
Пісьменнік Іван Грамовіч слухаю гаварыў аб неабходнасці амагачэння з каліграфічнай і безгучна-музыкальнай пертурнура, аб неабходнасці выхоўваць у нашай моладзі добры эстэтычны густ.

Наша рэчаіснасць—крыніца натхнення

Асноўная думка, якой прасякнуты выступленні на нарадзе творчых работнікаў Беларусі, — гэта думка аб тым, што мастацтва і літаратура могуць развівацца толькі пры ўмовах цеснай сувязі з жыццём народа, актыўнага ўмяшання ў жыццё, актыўнага ўдзелу дзеячоў мастацтва ў паўсядзёнай стваральнай дзейнасці працоўных.

XX з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, сказаў у сваім выступленні паст Максім Лужанин, даў шырокую магчымасць выявіць і разгарнуць далей народную ініцыятыву. Народная думка знайшла шырокі прастор, запісалася ў законы, у шматлікіх мерапрыемствах нашай улады. Народная ініцыятыва дала вялікі вынік у вытворчасці, навуцы і тэхніцы. Але ў падрыхтоўцы і ў асветленні народнай ініцыятывы мы, літаратары, робім яшчэ далака не ўсё. Нельга забываць, што паэты, празаікі, драматургі могуць і павінны быць адначасова публіцыстамі, а пера публіцыстаў—самы надзейны сродак прыняць уезд у найбольш вострыя і гарачыя справы нашага будаўнічага жыцця. Раман ці паэма трэба кажаць год або два, а слова трыбунале, тэлекан, каб узнімаў на працу, падбадзёрвала, прабірала шляхі новаму, выкрывала і высмейвала нявартае ці варожэе, такое слова патрэбна востра, кожны дзень.

Хочацца, каб у нас было нарысаў і публіцыстычных выступленняў больш, ды і глыбейшых, праўдзівых, каб часцей і паўней прапагандавалася пералавы пачынаць, каб вынікала нейкая праблема, каб напісанне было не проста пераказам бачанага, а будзіла і захаввала.
Вось чаму пачынае некалькі трыгольжы імяне да самапалітбюро і суарыяні ў некаторых ідэйных творах нашай літаратуры, крыху дэкаванне падыход да рэчаіснасці, канстатацыя асобных з'яў. Да гэтага, каб паглыбляцца, трэба мець багаты ўнутраны змест, збагаты ў жыцці, у працы, у народзе.

Прамоўца адзначае, што творчыя камандзіроўкі — добрая форма набліжэння пісьменніка да жыцця. Але гэтага недастаткова. Трэба ўзбройваць пісьменніка веданнем маштабнасці ўсё рабавы рэспублікі ў самых шырокіх памерах. Трэба, каб пісьменнік часцей трыпаў на рэспубліканскія нарады па прамысловасці, сельскай гаспадарцы. Хацелася-б, каб кампэтэнтны, добра інфармаваны работнікі

хапа-б час-ад-часу знаёмілі нас з усім, што робіцца і будзе робіцца ў краіне. Гэта ўспеража нас ад пралякаў, пісьменнік адое ацэньваць свае пасобныя назіранні і ў святле агульных задач.
Для таго, каб добра вучыць жыццё, адзначае Піліп Пестрак, недастаткова рабіць гаспадарскія пазедкі ў калгасы ці на прадпрыемствах. Трэба паехаць на год, а можа і болей, паехаць, працаваць у калгасе. Толькі пры гэтай умове можна сапраўды вучыць патрэбны матэрыял. Выязджаць пісьменнікам трэба часцей.

Пестрак падтрымаў думку Лужанина аб неабходнасці часцей выступаць з публіцыстычнымі артыкуламі і нарысамі. Разам з тым ён адзначыў, што да гэтых артыкулаў і нарысаў рэдактары газет і часопісаў павінны ставіцца больш патрабавальна, каб не трапілі на старонкі нашых выданняў шэрыя і безнадзейныя творы.
Рэдактар брэсцкай абласной газеты «Заря» І. Чарняўскі, расказаўшы коратка аб працоўных справах і дасягненнях рабочых і калгаснікаў вобласці, адзначыў, што аб гэтым усім напісана зусім мала нават нарысаў. У Брэсцкай вобласці мала было работнікаў кінохронікі. Невядома, ці дакументальныя кароткаметражныя фільмаў не прысвечана Брэсцкае. Рэдактар адзначаў у Брест тэатры беларускай сталіцы.

Сакратар Саюза мастакоў БССР П. Нікіфаруў сказаў: «Неабходна, каб мастак быў не толькі знаўцам жыцця, але і выкажнікам таго, што думае, што любіць і ненавідзіць народ. Праца сувязі мастака з жыццём дзаякі — і мастак ідзе непасрэдна ў народ і вывучае яго побыт, і, адварот, працоўныя масы таксама пастаянна жываць яго творчасцю».

Пра неабходнасць умацавання сувязі мастацтва з жыццём, з народам гаворыць народная артстка СССР, галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету Л. Александроўская. Яна падкрэслівае, што высокаізданна мастацтва — баявы памочнік партыі ў вырашэнні гістарычных задач будаўніцтва камунізма.

Пісьменнік Я. Скрыган выказавае думкі аб галоўных сродках умацавання сувязі пісьменніка з народам. Па-першае, гэта паездкі ў раёны, у калгасы, на прадпрыемствы на доўгі тэрмін, каб добра пазнаёміцца з жыццём, з людзьмі. Творчы камандзіроўкі трэба даваць толькі пры наўдзяццях канкрэтных задуму.

Па-другое, пісьменнікі павінны часцей выступаць перад чытачамі, раіцца з імі. Выступаць не так, як гэта ў нас нярэдка практыкуецца, — прысекаў, прачытаў твор і паехаў назад. Сустрэча павінна быць творчай, павінна быць такой, каб яна прынесла сапраўдную карысць і чытачу і пісьменніку.
Трэці важны від сувязі пісьменніка з народам, гаворыць Я. Скрыган, — больш актыўны ўдзел пісьменніка ў грамадскім і дзяржаўным жыцці праз рэспубліканскія газеты. Слабы ўдзел пісьменніка ў газеце сведчыць аб тым, што яго мала краюць жыццёвыя пытанні гаспадаркі, культуры.
Прамоўца лічыць не зусім правільным канцэнтраванню асноўных літаратурных сіл рэспублікі ў сталіцы. Можна дала-б карысць, каб адны які-небудзь літаратурны часопіс выдаваўся не ў Мінску, а ў адным з абласных цэнтраў.

З усім выадна група пісьменнікаў Беларусі і Украіны была ў нашай вобласці, — гаворыць сакратар Маладзечанскага абкома партыі Н. Южык. — Мы арганізавалі іх сустрэчу з калгаснікамі, і пісьменнікі самі адчулі ўвагу калгаснікаў да літаратуры. Праўда, нашым гаспаім прышлося паслухаць і горкія напрокі...
— Прыязджайце, акуніцеся ў наше жыццё, пазнайдце яго, і вашы кнігі хутчэй знойдуць шляхі да нашых сэрцаў, — так гаварылі калгаснікі.

У нас многа народных артыстаў, але, нажал, многія з іх не па-сапраўднаму блізкія да народа. Чаму-ж не ўлічваць пры прысваенні звання народнага артыста такую акалічнасць: што той ці іншы артыст, які ўдасцены такога звання, абудуў з народнай творчасці і распаўсюдзіў, што ён унёс у агульную скарбніцу мастацтва, што ён прынёс у народ, каго выхавав, узнёў з народа да майстра мастацтва. Некаторыя артысты вельмі-ж не любяць выязджаць у раёны. Кіраўнікі опернага тэатра, напрыклад, сцвярджаюць, што нявыгода выязджаць у «правінцыі». Нават у абласныя цэнтры і то па-збагаюць выязджаць. Я павінен сказаць, адзначае прамоўца, што адміністрацыя Рускага тэатра БССР наогул вядзе сабе дронна ў адносінах да гледача. Та, у Маладзечна было аб'яўлена пра спектакль. Гледачы збіраюцца к самі гадзінам, а тэатр прыязеае ў дзевяць. Такія выпадкі частыя.

Добра выдаваць, умела прапагандаваць кнігу

Аб развіцці кнігавыдавчэцкай справы ў рэспубліцы, аб выданнях беларускай кнігі многа гаварылася на сходзе.
Галоўны рэдактар Дзяржаўнага выдавецтва БССР Я. Казея падрабязна расказаў аб развіцці кнігавыдавчэцкай справы ў рэспубліцы за сорак год Савецкай улады, аб рабоце Дзяржаўнага выдавецтва. Ён адзначыў сур'ёзныя недахопы ў справе выдання беларускай кнігі.

Далейшым разгортванню выдавецкай справы ў рэспубліцы замяна сур'ёзнае адставанне кнігавыдавчэцкай сеткі. Стварылася такое становішча, калі лёс любой кнігі, дэ тыраж залежаць не ад мастацкай ці навуковай яе вартасці, а выключна ад таго, гаджацца ці не гаджацца прадаваць яе кнігавыдавчэцкія арганізацыі. Прамоўца прыводзіць прыклады. У друку неаднаразова ўзнімаўся пытанне аб выданні фальклорных запісаў, у прыватнасці, запісаў зброяных Р. Шырмы. Выдавецтва запісавала выпусціць у 1957 г. гэты запіс тыражом у 2 000 экзэмпляраў. І ў апошні момант, калі кнігу падрыхтаваў да выдання, высветлілася, што кнігавыдавец гадзець узяць толькі 150 экзэмпляраў. Зразумела, пры такім тыражы не магчыма выдць гэтую патрэбную кнігу. Невядома, якімі меркаваннямі карысталіся кнігавыдавчэцкія арганізацыі. Наўрад ці інтарэсам развіцця музычнай культуры. Наўжо ў рэспубліцы, дзе ёсць кансерваторыя, музычныя школы, дзе налічваецца толькі харавых самадзейных калектываў да пяці тысяч, ёсць толькі 150 ахвотнікаў купіць зборнік народных песень!
Практычна зніжэння тыражоў, якая наглыгаецца ў апошні час, адмоўна адбіваецца на развіцці літаратуры і мастацтва. Гэ-

тым штучна аслабляецца грамадская роля нашай літаратуры. Гэта прыводзіць і да таго, што выдывацца не ў стане забяспечыць сярэдняму стаўку гледачу, што сур'ёзна адбіваецца на матэрыяльным становішчы літаратараў.
Неабходна палепшыць і справу прапагандавы беларускай кнігі. Нашы рэспубліканскія газеты «Звязда», «Савецкая Беларусь», «Калгасная праўда» і «Літаратура і мастацтва» слаба прапагандаюць беларускую літаратуру, рэцэнзуюць далака не ўсё, што выходзіць у рэспубліцы.
У заключэнне Казея ўзняў пытанне аб выданні беларускай савецкай энцыклапедыі, а таксама календароў — адрыўнага, настольнага і спецыяльных—на беларускай мове.

І. Чарняўскі гаворыць аб неабходнасці выдання на беларускай мове кніг маскоўскага пісьменніка С. Смірнова, прысвечаных гераічным абаронцам Брэсцкай крэпасці. Попыт на гэтыя кнігі ў рэспубліцы называўся вельмі вялікі. Трэба, каб у справу асветлення гераічных падвігаў абаронцаў Бреста ўключыліся і беларускія пісьменнікі.

М. Лужанин, расказаўшы аб неахайных адносінах работнікаў кнігавыдаўца да прапагандавы беларускай кнігі, прапанаваў арганізаваць у кніжных магазінах Мінска і іншых гарадоў рэспублікі спецыяльныя прылаўкі беларускай кнігі, дзе прадавалі-б высокакваліфікаваныя, добра падрыхтаваныя людзі, якія любяць сваю справу, любяць беларускую культуру і беларускую кнігу.

Распаўсюджанне кнігі патрабуе канкрэтных і практычных захадаў, каб наша работа ішла ў народ і далайшым дэс

пісьменніка — выданне новых твораў? — не залежаў ад штучнай лічыбы, за якой хаваецца абмяжасць і нават выдобра-зліцаецца.
У прамовах М. Кацара, Ул. Няфёда і іншых былі выказаныя папрокі ў адрас выдывацчых устаноў, якія вельмі неахвотна блушча за выданні тэатральнага работ. У нас ёсць выдатныя тэатры, акцёры, рэжысёры, але няма ніводнай маваграфіі, якая паказвала-б шлях таго ці іншага тэатральнага калектыву з пачатку яго ўзнікнення да цяпершняга часу, няма ніводнай сур'ёзнай работы аб актёрах і рэжысёрах. Сяцета створан Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Сярод работ, над якімі працуюць мастацтвазнаўцы Акадэміі, можна назваць «Беларускі народны тэатр», «Скамарохі і народная драма», «Беларускі тэатр у пасляваенныя гады» і інш. Аднак, гаворыць Ул. Няфёд, што-небудзь выдць па пытанні тэатральнага мастацтва вельмі цяжка.
Такое становішча неадпавядае. Нашы кадры навуковых работнікаў, прапанаваў Ул. Няфёд, могуць справіцца з задачай стварэння цікавых даследаванняў па гісторыі беларускага тэатра. Але калі пра-стаўнікі кнігавыдавчэцкіх арганізацый па-рапейшаму будучь накладваць «веты» на спецыяльную літаратуру пад відам таго, што яна не прыносіць прыбытку, дык мы наўрад ці зможам паспяхова развіваць навуку аб нацыянальным мастацтве. Варта ўзняць пытанне і аб выданні ў Беларусі часопіса ці альманаха «Беларускае мастацтва». Выхад у свет такога часопіса дапаможа росту нашых беларускіх мастацтвазнаўцаў.

Шанаваць і развіваць нацыянальную культуру

Вялікая савецкая культура, якая прайшла саракагодовы шлях, была заўсёды нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па змесце. Сацыялізм дае неабмежаваны прастор для росквіту духоўных багаццяў усіх брацкіх народаў нашай краіны. Нацыянальнасць культуры, як і партыйнасць, — канкрэтнае выражэнне яе народнасці. Аб гэтым гаварылі многія прамоўцы.

П. Нікіфаруў адзначыў, што ў нас яшчэ слаба папулярнае беларускае выяўленчае мастацтва. У рэспубліцы пакуль не наладжаны выпуск раздрукаваных твораў беларускіх мастакоў, не практыкуюцца перыферыяныя мастацкія выставкі ў гарадах і раёнах Беларусі. Прамоўца гаворыць, што ў нашых клубах, дамах культуры і іншых грамадскіх памяшканнях нельга знайсці жывапісных палатнаў беларускіх мастакоў. А што датычыць мастацкіх выставак, то для іх правядзення няма адпаведных памяшканняў амаль ні ў адным Доме культуры. Нават памешканне Палаца профсаюзаў у Мінску па архітэктурны не падыходзіць для наладжвання выставак мастакоў.

Справаляўна заўважыў аб развіцці нашай нацыянальнай культуры былі ў выступленні доктара мастацтвазнаўства М. Кацара. Ён гаварыў аб прапагандзе монументальнай скульптуры, устаўленні новых помнікаў, крытываў слабыя скульптурныя работы. У Беларусі многія каштоўныя старажытныя помнікі і архітэктурныя збудаванні разбураюцца, а ахова іх не наладжана.

За апошні час, адзначыў у сваім выступленні М. Лужанин, у літаратуры мала паўдзяляцца выразных нацыянальных характараў. У лепшым выпадку з твора даведваецца, што дзея адбываецца на Бе-

ларусі. Гэта заўважаецца і ў тэатральным, і ў выяўленчым мастацтве. Тут часамі карыстаюцца чыста вонкавымі адзнакамі і атрыбутамі — вышынянай кашуляй і арнаментам. Творы народнага мастацтва неўміруць, але некрытычнае выкарыстанне іх прыводзіць да застою. Нельга ў наш час ужываць для абмалеўкі з'яў і людзей прыёмы, знойдзеныя сотні гадоў назад.
Аднак гэта не азначае, што адсутнічаюць нацыянальныя адзнакі. Гаворачы аб нацыянальным характары, я не маю на ўвазе замыканне ў межах рэспублікі. Гаворачы ідзе аб пазнацы людзей сённяшняга дня, якія, вырастаючы ў савецкі час, маюць усе рысы, уласныя савецкаму чалавеку. Існуе Беларусь, дзяржава працоўных, жыве ў ёй гераічны і прапавіты народ. Гэты народ хоча бачыць і пазнаваць у творах пісьменнікаў і мастакоў, на сцэне тэатраў тых войнаў і партызан, якія нядаўна гераічна ваявалі, тых простых людзей, якія сёння сёньня жываць, выпускаюць аўтамабілі, робяць доследы ў лабараторыях.

Далейшае развіццё нашай культуры самым цесным чынам звязана з развіццём і пашырэннем беларускай мовы. Нажал, некаторыя нашы таварышы на творчай рабоце, мастацкі, артысты, кампазітары, людзі, чыё ўсё жыццё звязана з беларускай культурай, вельмі часта не ўжываюць мову—народа. А ці можна стварыць нацыянальную культуру, не валодаючы ў дасканаласці мовай народа?
Гэтым самым людзі закрываюць сабе дарогу да народнай душы, да духоўных аздабленняў народа. Хочацца, каб мова чула-ся не толькі ў творчых арганізацыях, але і ў ўстановах, школах сярэдняй і вышэйшай, каб яна была і на прапавітанай каробцы, і на трактары, і на станку. Гэта сады магчымасць для развіцця мовы, прыспрыяе і прапагандзе беларускай кнігі.

Аб рабоце магілёўскага літаратурнага аб'яднання падрабязна расказаў паст В. Матвееў. Магілёўскае літаб'яднанне—адно з самых моцных. За пасляваенныя гады тут выдываецца тры літаратурна-мастацкія зборнікі. З членаў аб'яднання ў Саюз пісьменнікаў прынята вялікая група таварышаў. Але хочацца адзначыць, сказаў прамоўца, што большасць іх жыве цяпер у Мінску. Галоўная прычына гэтага, на думку прамоўцы,—адсутнасць у абласным цэнтры перыядычнага друкаванага органа. Выданне літаратурна-мастацкіх зборнікаў сустрэаецца з вялікімі цяжкасцямі. Наступіла пара ўакоўніць выданне перыядычнага літаратурнага зборніка ў Магілёве. Варта палумаць і аб выданні два разы ў год міжабласных літаратурных зборнікаў. Калі мы гэта зробім, не будзе неабходнасці літаратарам перасяляцца ў Мінск.

Грамадскасць даўно крытыкуе такую няваротную музыку, як «Мішка», гаворыць Н. Южык. «Мішку» змяніў «Мой Вася». У Мінскім універсальным магазіне на Ленінскай вуліцы прапагандаюць такога самага «Мішку». Ва ўнівермагу маецца паліца беларускай музыкі, але мы не знайшлі амаль ніводнай пласцінкі беларускай музыкі на гэтай паліцы.
Народны аркестр СССР Р. Шырмы крытыкуе пісьменнікаў за тое, што яны мала стварылі добрых песень, якія прыжыліся ў нашай рэспубліцы.

Нашы кампазітары бескалатна ставяцца да адбору тэкстаў, на якія пішучы, слаба звязаны з народнай песеннай культурай. Тут былі вельмі радасныя і прыемныя рэчы выказаны, што мы на Усеаюзным і Сусветным фестывалях атрымалі залатыя медалі.
На фестывалі зарубежныя госці—французы, чэхі і іншыя—упершыню адкрылі для сябе беларускую народную песню. Яны не ведалі, што ў беларускага народа ёсць такія цудоўныя песні.

Прамоўца адзначае наўвагу да рэпертуара калектываў самадзейнасці з боку адпаведных органаў культуры. У некаторых калектывах няма ніводнага нумару беларускага.
Р. Шырма крытыкуе наш пэдагагічны жыццё. Некаторыя мастакі ў Доме творчасці пад Масквой пішучы «беларускі» пейзажы і ў лепшым выпадку бачаць іх з ачка і дзіўна ці аўтобуса. Мала хто з іх быў, напрыклад, на Браслаўшчыне, азёры якой не ўступаюць ф'ёрдам у Скандынавіі, мала хто бачыў цудоўныя наддзясненскія краіны. А цудоўныя пейзажы Нарачы, Свіцязі! У нас ёсць велізарны багацці, якія выпадаюць з поля зроку мастакоў.

У нашай вобласці, гаворыць далей В. Матвееў, працуе пяць членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Думачка, можна па прыкладу РСФСР і Украіны стварыць у нас абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў. На маю думку, гэта пытанне наспела.
Намеснік дырэктара Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі прафесар І. Паўф'ёраў прысвядзіў выступленне пытанню падрыхтоўкі музычных нацыянальных кадраў. У гэтай галіне за гады Савецкай улады дасягнуты значныя поспехі. Цяпер у рэспубліцы працуюць 35 музычных школ, шэсць музычных дзесяцігодкаў, пяць музычных вучылішчаў, педэгагічнае музычнае вучылішча і, нарэшце, кансерваторыя, якая ў адстапале ўступіла ў дваццаць шосты год свайго існавання.
Далей прамоўца гаворыць аб тым, што самае вузкае месца ў выхаванні музыч-

За творчую дружбу

Вядома, які спрыяльны ўплыў аказвае на развіцці літаратуры і мастацтва ўзаемадзейне ўсё іх відаў і жанраў, які жы-ватворны ўплыў маюць на творчасць іх пастаянныя сувязі. Калі паэт сабруе з кампазітарам, а артыст часта наведвае майстэрню мастака — гэта ідзе ім толькі на карысць у іх вялікай і гараварой творчай працы.

Пытанне аб умацаванні творчых сувязей паміж работнікамі розных відаў мастацтва закрануў народны артыст СССР Р. Шырма.
Наша паэзія, сказаў ён, у яе лепшыя прыклады — глыбока народная паэзія. Яна выйшла далака за межы не толькі рэспублікі, але і Савецкага Саюза. І вост дзівная рэч: нашы кампазітары не дружаць з нашай паэзіяй.

Мы ведаем, што руская і сусветная класічная паэзія была цесна звязана з музыкай. Варта ўспомніць Пушкіна і Лермантава ў рускай музыцы або Райніса ў латышскай. Шуўчанку па ўкраінскай. Гэ-

та яркая прыклады. Я не ведаю, чым кіруюцца нашы кампазітары, калі пера-кладваюць халтурныя тэксты на музыку. Песні трэба пісаць у садружнасці з паэ-тамі. Напрыклад, у Алоўнікава ў гэтай са-дружнасці нарадзілася і вышла за межы нашай рэспублікі не адна песня. Дастат-кова прыгадаць «Радзіма мая дарагая» ці «Ясныя песні».

Аб безуважлівых адносінах кампазі-тараў да тэкстаў гаварыў дырэктар опернага тэатра П. Лютаровіч. Кампазітары, гаво-рыць ён, лічаць, што мелодыя — гэта ўсё для выхавання густу людзей, а тэкст—другарядная справа. Ён востра крыты-куе тэксты А. Дзержынскага.

Беларускі кампазітары не турбуюць сябе тым, каб пачытаць творы беларускіх пісьменнікаў, разам з пісьменнікамі пада-браць тэксты.

— Нельга не пагадзіцца, — падтры-маў папярэдніх прамоўцаў Я. Ціцюцін, — што беларуская паэзія, якая займае адно з першых месцаў ва ўсёй савецкай паэзіі,

не знайшла яшчэ шырокага адлюстравання ў вакальнай творчасці беларускіх кампазітараў. Так, мы лічым у вялікім даўгу і перад народам, і перад нашымі сабратамі па перу — беларускімі паэтамі. Паэзія і музыка павінны іці паралельна. Усёе вопыт сусветнай музыкі, і асабліва рускай класічнай, падвяджае гэта. Нашы кампазі-тары часта зьярдаюцца імяна да слабых тэкстаў, і ў такіх выпадках напісаная музыка не адпавядае ні па форме ні па змесце змесце высокім патрабаванням. Таму трэба прыняць прапанову Р. Шыр-мы аб тым, каб праўдзены Саюза кампа-зітараў у бліжэйшы час абмеркавала гэ-тае пытанне.
Да Ціцюціна далучыўся і П. Нікіфаруў, гаворачы, што і беларускім мастакам не хапае песнай сувязі з ішымі работнікамі літаратуры і мастацтва.

І. Александроўская ўнесла каштоўную прапанову аб адкрыцці ў Мінску Дома работнікаў мастацтва, які саздэінічаў-бы ўмацаванню іх творчай дружбы.

Ствараць новыя творы, павышаць майстэрства

Савецкая дзяржава адзначае сваё саракагоддзе. Савецка-гістарычным перамо-гамі на ўсёх франтах камуністычнага будаўніцтва сустракаюць народы нашай краіны гэта светлае свята. З новымі поспехамі прыходзіць да яго работнікі лі-таратуры і мастацтва.

Дырэктар Дзяржаўнага тэатра оперы і балету П. Лютаровіч гаворыць аб дася-гненнях, з якімі прыходзіць да саракаго-ддзя Вялікага Кастрычніка калектыв тэ-атра. Толькі за гэты год тэатр паказаў га-дзю «Надзею Дурова», «Міхаса Падгор-нага», «Садж», балет «Касар», аднавіў «Івана Сусаніна».

Цяпер тэатр рытуе оперу «Манон», балет «Баякіны Дунай». Тэатр раз-ам з кампазітарам Туранковым працуе над операй «Венер з Усходу» (лібрэта А. Бачылы) — твора, прысвечаным уаўдзянню беларускага народа ў адзіную Савецкую дзяржаву.

Тэатр паставіць «Шкавую даму» і «Ча-радзейку», балет азербайджанскага кам-пазітара Кара-Бараева «Сцежка грому» і іншыя спектаклі.

Але нават самыя лепшыя оперы на гі-старычную тэму не замяняць твораў аб сучаснасці.

У нас ёсць два — тры лібрэта на сучасную тэму. Музыка да лібрэта Калачы-нскага «Гусянскія чарадзей» аб жыцці кал-гаснага вёскі пачаў пісаць кампазітар Ала-даў.

<